

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

ปลายศตวรรษที่ 20 เป็นช่วงเวลาที่ชาวโลกเป็นสักขีพยานถึงการล่มสลายของลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะสหภาพโซเวียตชาติมหาอำนาจผู้นำลัทธิต้องแตกออกเป็นประเทศเกิดใหม่หลายประเทศที่มีระบบการปกครองเป็นของตนเองและไม่ยอมอยู่ใต้อุคมการณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์อีกต่อไป ลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งครั้งหนึ่งชาวโลกคิดว่าเป็นยาขนานเอกที่จะช่วยเยียวยารักษาความทุกข์ยากเดือดร้อน จากผลพวงของลัทธิทุนนิยมกลับกลายเป็นยาพิษที่ทำให้ชาวโลกต้องได้รับทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสลงไปอีก และการเผชิญหน้าระหว่างของสองลัทธิได้ทำให้มนุษย์ผู้บริสุทธิ์ ทั้งเด็ก ผู้หญิงและคนชรานับสิบล้านคนต้องล้มตายลง

การล่มสลายของลัทธิคอมมิวนิสต์ต่อหน้าลัทธิทุนนิยมทำให้ชาวโลกยินดีและได้คิดว่าลัทธิทุนนิยมคือหนทางเดียวที่จะนำมนุษย์ไปสู่ความสงบและความเจริญบนพื้นพิภพ แต่ตลอดเวลาที่ผ่านมาทั่วโลกต่างได้ประจักษ์แล้วว่ามหาอำนาจชาติผู้นำแห่งลัทธิทุนนิยมยังไม่สามารถนำความสงบสุขและสันติภาพมาสู่โลกได้ เพราะทั้งสหรัฐอเมริกาผู้นำในยุโรปรวมทั้งรัสเซียได้สมรู้ร่วมคิดกันหาทางบดขยี้ทำลายขบวนการฟื้นฟูอิสลามในส่วนต่างๆ ของโลก และพยายามเข้าไปแทรกแซงประเทศมุสลิมต่างๆ เพื่อขัดขวางไม่ให้นำกฎหมายอิสลามมาใช้ในการปกครองประเทศ เช่น ในเซเชเนี่ย แอลจีเรีย อียิปต์ ซูดาน ตุรกี อัฟกานิสถาน โคโซโว และอื่นๆ เพราะชาติมหาอำนาจเหล่านี้ต่างรู้ว่าอิสลามเป็นพลังที่ยังคงเคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวา เข้มแข็งขึ้นเรื่อยๆ และจะมีพลังอำนาจที่สามารถท้าทายหรือทำลายผลประโยชน์ทางวัตถุ วัฒนธรรม และอำนาจทางการเมืองของตนได้

ความพยายามฟื้นฟูอิสลามในส่วนต่างๆ ของโลกในรูปแบบต่างๆ ที่กำลังดำเนินอยู่ขณะนี้มิใช่เป็นปรากฏการณ์ใหม่ หากแต่ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ภายใต้การนำของศาสนทูตต่างๆ ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงส่งมาพร้อมกับอิสลาม เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เมื่อการส่งศาสนทูตมายังมนุษยชาติได้มาถึงสิ้นสุดลงพร้อมกับการจากไปของท่านนะบีมุหัมมัด ﷺ ภารกิจของการฟื้นฟูอิสลาม จึงตกอยู่กับผู้ที่มีจิตศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ ที่จะต้องสืบทอดภารกิจอันสูงส่งและมีเกียรติสืบต่อไป (บรรจง บินกาซัน, อ้างถึงใน มรียัม ญะมีละฮฺ, 2545: บทนำ)

เป็นที่รู้จักกันในตอนต้นของศตวรรษที่ 12 ปีอิจราฮฺ (คริสต์ศตวรรษที่ 18) นั้นศาสนาและศีลธรรมในโลกอิสลามเสื่อมโทรมลงมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ ไม่เพียงแต่เฉพาะมุสลิมเท่านั้นแม้แต่คนที่ไม่ใช่มุสลิมเองก็ยังมีสติประหลาดใจที่เห็นว่ามุสลิมในยุคนี้มีความแตกต่างจากมุสลิมในยุคต้นๆอย่างมากมาทีเดียว กล่าวคือมุสลิมสมัยนี้ได้พากันละทิ้งหลักการอิสลามและหลักความเชื่อในเอกภาพแล้วหันไปหลงใหลคลั่งไคล้อยู่กับเรื่องคาถาอาคมและไสยศาสตร์ต่างๆ กันอย่างเอาจริงเอาจัง บางพวกถึงกับเดินทางไปเคารพสักการะหรือขอความช่วยเหลือจากศพของบุคคลที่ตัวเองเห็นว่าเป็น “ผู้ศักดิ์สิทธิ์” ก็มี แต่ในทางตรงกันข้ามมัสยิดกลับถูกทอดทิ้งให้รกร้างว่างเปล่าและผุพังไปโดยไม่มีใครแยแสและไม่มีใครที่ยึดคัมภีร์อัลกุรอานเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเลยอาจกล่าวได้ว่าหากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กลับมายังโลกอีกครั้งหนึ่งและมาเห็นสภาพมุสลิมในตอนนั้นแล้วท่านจะสาปแช่งและประณามประชาชาติของท่านเองว่าเป็นพวกปฏิเสธและพวกบูชาเจ็ดอย่างแน่นอน(มัรยัม ญะมีละฮฺ, 2545 : 9)

ความมั่นคงของประชาชาติมุสลิมจะสามารถดำรงอยู่ได้ถ้ามีการสืบทอดมรดกของอิสลามอย่างมีระเบียบแบบแผน ซึ่งมรดกดังกล่าวจะสามารถดำรงอยู่เป็นเวลาอีกหลายร้อยปี ขณะที่ตัวบุคคลจะต้องสูญเสียไปตามธรรมชาติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและคุณสมบัติที่ดีในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากคนในชั่วอายุหนึ่งๆ ถ้าเราไม่สามารถรักษาลักษณะเด่นทางอารยธรรมของพวกเขาเอาไว้ได้ และชนรุ่นหลังหันไปชื่นชมยินดีกับวัฒนธรรมของต่างชาติ เช่น ของอเมริกาและชาติต่างๆ แล้วประชาชาติอิสลามก็ล่มสลายไปแน่ จะเหลือทิ้งไว้ก็แต่เพียงประชาชาติที่แปดเปื้อนด้วยลัทธิอเมริกันหรือลัทธิของชาวตะวันตกเท่านั้น ซึ่งแน่นอนเหลือเกินลูกหลานของเราจะเติบโตขึ้นตามแบบอย่างอเมริกัน และนั่นไม่ใช่ทางเลือกแห่งการสิ้นสุดของวัฒนธรรมอิสลาม และสัญญาณมรณะของลักษณะพิเศษแห่งชาติของเราดอกหรือ? (อัลมาคุดีย์, 2545 : 4)

อิสลามคือศาสนายุคสุดท้ายเป็นศาสนาสากลเมื่อประชาชาติอิสลามเป็นประชาชาติยุคสุดท้ายซึ่งเหมาะสมที่จะต้องถูกเลือกให้เป็นประชาชาติที่จะต้องนำศาสน์ของอัลลอฮฺ ﷻ เผยแผ่บนหน้าแผ่นดิน เพราะไม่มีนะบีอีกแล้วหลังจากนะบีมุฮัมมัด ﷺ และไม่มีประชาชาติอื่นใดอีกแล้วหลังจากประชาชาตินี้ อัลลอฮฺ ﷻ ได้บัญชาให้กระจายออกไปบนหน้าแผ่นดิน ปรากฏว่าประชาชาติอิสลามได้เดินทางผ่านห้วงเวลาอันยาวนาน ประสบปัญหาอันมากมายซึ่งไม่เคยมีในประชาชาติใดมาก่อน ถูกทดสอบด้วยกับกลุ่มชนอันหลากหลายในแต่ละยุคสมัย ซึ่งประชาชาติอื่นๆ ไม่คุ้นเคยมาก่อน และได้เผชิญกับสนามแห่งปัญญา วิชาการ อารยธรรม สังคม และนิติศาสตร์ ซึ่งไม่ปรากฏร่องรอยในอดีต ดังนั้นประชาชาตินี้จะไม่รอดพ้นจากวิกฤตดังกล่าว เว้นแต่จะต้องเป็นประชาชาติที่มีชีวิตชีวา มีหลักยึดที่มั่นคง เป็นไปไม่ได้ที่จะไปพึ่งพาอาศัยอำนาจทางการเมือง เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตของประชาชาตินี้

ดังนั้นทางรอดของประชาชาติอิสลามที่จะฝ่าฝืนวิกฤตนี้ไปได้ประกอบด้วยสองพลังด้วยกัน พลังที่หนึ่งจะต้องนำชีวิตชีวาของอิสลามอันบริสุทธิ์มาเยียวยาแก่ประชาชาตินี้ ซึ่งไม่ใช่อื่นใดนอกจากอัลกุรอาน ﷻ และอัสสุนนะฮ์ของท่านนะบี ﷺ พลังที่สองคือพลังแห่งมวลชนที่เรียกร้องประชาชาตินี้ไปสู่อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ซึ่งให้มีหลักประกันในความมั่นคงของอิสลามด้วยสาเหตุพวกเขา (Abū al- Hasan al-Nadwi, 2000 : 14-15)

ขบวนการฟื้นฟูอิสลาม หมายถึงกลุ่มปฏิบัติงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นอย่างมีระบบ กลไก และมีระเบียบโดยคณะประชาชน เพื่อฟื้นฟูสภาพอันตกต่ำของอุมมะฮ์ (ประชาชาติมุสลิม) ให้หวนคืนสู่การเป็นผู้นำสังคม และใช้อิสลามเป็นระบบแห่งการดำเนินชีวิตอีกครั้ง เช่น กลุ่มขบวนการอัลอิกวานอัลมุสลิมูน อัลหะรออะฮ์อัลนะฮฎะฮ์ องค์การมุห์มadiyah อัดดูมะอะฮ์อัลอิสลามียะฮ์ เป็นต้น

ยูสุฟ อัลเกาะเราะะฎอวียี (Yūsuf al-Qaradāwiy, 2546 : 26) กล่าวว่า “ภารกิจของกระบวนการเคลื่อนไหวอิสลามคืออะไร? ขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามอุบัติขึ้นเพื่อที่จะฟื้นฟูอิสลาม (ตัจญ์ดีคูลอิสลาม) และนำอิสลามกลับเป็นครรลองของชีวิตอีกครั้งหนึ่ง หลังจากได้ขจัดอุปสรรคต่างๆ ให้หมดสิ้นไปจากแนวทางของมันแล้ว คำว่า “การฟื้นฟูอิสลาม” ไม่ใช่คำพูดของข้าพเจ้าแต่อย่างใด แต่ท่านนะบีมุห์มมัด ﷺ เป็นผู้ใช้คำดังกล่าวเอง ดังปรากฏในหะดีษอัศเศาะฮี้หฺที่รายงานโดยท่าน อะบู สุรัยเราะฮ์ ﷺ

((إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَيُبْعَثَنَّ عَلَىٰ رَأْسِ كُلِّ مِئَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ أَمْرَ دِينِهَا))
(أخرجه أبو داود، د. ت : 4291)

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะส่งในทุกๆ ตันศตวรรษผู้ซึ่งจะฟื้นฟูสำหรับประชาชาตินี้ในเรื่องศาสนาของพวกเขา”

(บันทึกโดย Abū Dāwud, n.d. : 4291)¹

อิบนิ หัจญัร (Ibn Hajar, n.d. : 13/366) กล่าวอธิบายความหมายหะดีษข้างต้นว่า “ไม่จำเป็นว่าผู้ฟื้นฟูอิสลามจะต้องเป็นกลุ่มหนึ่งในความหมายว่าเป็นผู้คนจำนวนหนึ่งที่รวมคนนั้นคนนี้อยู่ด้วย แต่อาจจะเป็นคนกลุ่มหนึ่งในความหมายของสำนักคิดหนึ่งหรือขบวนการเคลื่อนไหวทางความคิดและขบวนการหนึ่งที่กำลังดำเนินงานเพื่อฟื้นฟูอิสลาม” ยูสุฟ อัลเกาะเราะะฎอวียี (Yūsuf al-Qaradāwiy, 2546 : 2) กล่าวสรุปจากประเด็นข้างต้นว่า “นี่คือสิ่งที่ข้าพเจ้าถือว่าเป็นการตีความที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดในการทำความเข้าใจและประยุกต์หะดีษนี้เข้ากับศตวรรษที่เพิ่งจะสิ้นสุดลง

¹อัลหะดีษ อัศเศาะฮี้หฺ (al-Albaniy, 1995 : 2/149)

และศตวรรษที่เพิ่งจะเริ่มต้น เราขอวิงวอนต่ออัลลอฮ์ ﷻ ได้โปรดทำให้ปัจจุบันของเราในศตวรรษใหม่นี้ดีกว่าอดีตที่ผ่านมาและโปรดทำให้เราประสบแต่สิ่งดีๆ ในอนาคตของเรา”

จากการอธิบายความดังกล่าวตรงกับคำกล่าวของท่านซัยคุ อะบู อัลหะสัน อัลนัจวี (Abū al-Hasan al-Nadwi, 2000 : 12) สรุปได้ดังนี้ “อิสลามได้เผชิญหน้ากับปัญหามากมายทั้งภายในและภายนอกมาตลอดระยะเวลาที่ยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นการบิดเบือนศาสนาของบรรดาผู้ที่สุดโต่ง การตีความที่ออกจากขอบเขตศาสนาของบรรดาผู้ที่วิชาทั้งหลาย การกระทำการงานที่เป็น การอุทริกรรมในศาสนา และปรากฏแนวความคิดที่นำไปสู่การชีริก (ภาคี) ต่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งเป็นการเกิดจากการปฏิบัติอย่างหลับลัทธิอย่างป่าเถื่อนโดยไม่ไตร่ตรอง อิสลามได้ถูกทดสอบมาตลอดเวลานับตั้งแต่สมัยราชวงศ์อุมัยยะฮ์ซึ่งปรากฏการณ์ฆราวาสในสมัยอับบาซียะฮ์ เกิดปรากฏการณ์การปฏิเสธศาสนา และกลุ่มคลังต่อปรัชญาโบราณ

การโจมตีอิสลามครั้งนี้เป็นการโจมตีที่ร้ายแรงที่สุด จนกระทั่งบางคนคิดว่าเป็นวาระสุดท้ายของอัลอิสลาม ซึ่งไม่สามารถที่จะรับมือกับมันได้ หากเปรียบเทียบกับศาสนาอื่นๆ แต่ทว่าอัลอิสลามได้ปฏิเสธในการยอมจำนนต่อสภาวะดังกล่าว จิตวิญญาณแห่งอัลอิสลามได้ปฏิเสธความพ่ายแพ้ทุกสถานการณ์ และภายใต้จิตสำนึกของประชาชาติอิสลามได้ปฏิเสธในการที่จะประองคองกับภัยพิบัติอันนี้อย่างสิ้นเชิง และได้มีบุคคลกลุ่มหนึ่งในทุกๆ สมัยทุกแห่งหนของประชาชาติอิสลาม ลุกขึ้นเพื่อเผชิญหน้ากับความป่าเถื่อนที่เลวร้าย พวกเขาได้เปิดโปงโฉมหน้าของผู้ที่กระทำการบิดเบือนศาสนาและปองร้ายต่ออัลอิสลาม เพื่อพิทักษ์รักษา ปกป้องสุนนะฮ์ของท่านนะบี ﷺ ให้คงอยู่ในการดำเนินชีวิตต่อไป”

สังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นสังคมที่ผสมผสานด้านวัฒนธรรม มุสลิมมักจะไม่ค่อยเอาใจใส่ในเรื่องศาสนาและการศึกษาอิสลาม รวมไปถึงระบบการใช้ชีวิตที่ไม่ค่อยจะมีการพัฒนา ตรงกับคำกล่าวของอามีน ดาราพงศ์ (อามีน ดาราพงศ์, บทความ 2545 : ก) กล่าวว่า “เนื่องจากสภาพสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นสังคมที่ผสมผสานด้านวัฒนธรรม กอปรกับคนมุสลิมทั้งที่เป็นเยาวชนและบุคคลทั่วไปมีความหย่อนยานในเรื่องศาสนา ทำให้สังคมมุสลิมเกิดความตกต่ำทางด้านวัฒนธรรม ศิลธรรม และจรรยาบรรณอิสลามพอสมควร จึงจำเป็นที่ทุกๆ ฝ่ายจะต้องให้ความสนใจ และเร่งดำเนินการต่อไป”

ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นการหล่อหลอมความเข้าใจให้ไปในทิศทางเดียวกัน รวมมือกันสร้างศูนย์กลางเพื่อเรียกร้องเชิญชวนสู่การฟื้นฟูอิสลามให้กับสังคม และปลูกจิตสำนึกให้แก่พี่น้องมุสลิม การเผยแพร่แนวความคิดอิสลามที่ถูกต้องในหมู่เยาวชนมุสลิม และปฏิบัติตามหลักศรัทธาที่ถูกต้อง การปลูกฝังอัคลากุ (จริยธรรม) ให้แก่เยาวชนมุสลิม การปลูกฝังคุณค่าแห่งความภาคภูมิใจ ความรัก

ความห่วงหาอาลัยในหัวใจของพวกเขา และการพัฒนาวิถีชีวิตของพวกเขาในเรื่องการศึกษา เศรษฐกิจเป็นต้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยความคิดค้นวิธีการอันหลากหลาย เพื่อบรรลุสู่เป้าหมายแห่งการฟื้นฟูอิสลาม (การเรียกร้องเชิญชวนสู่อิสลาม) ดังกล่าว เช่น การจัดการท่องเที่ยว เยี่ยมเยือน เข้าค่ายอบรม จัดกลุ่มศึกษา การบรรยาย จัดตั้งมัสยิด จัดตั้งองค์กรทางการศึกษา องค์กรทางการเงิน และจัดองค์กรในรูปแบบอื่นๆ

ทั้งหมดนี้เป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการรับใช้อิสลาม ซึ่งจะนำไปสู่ความใกล้ชิดกับอัลลอฮ์ ﷻ และการผลิตบรรดาผู้นำมุสลิมที่สมบูรณ์แบบให้ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี มีความรู้ความสามารถในเรื่องศาสนา และทางโลกมีจิตสำนึกพร้อมจะเสียสละในการปฏิบัติภารกิจฟื้นฟูวิถีชีวิตแบบอิสลามนี้อย่างเต็มที่ ตลอดจนการสนับสนุนพวกเขาในทุกวิถีทางนั้นเป็นหน้าที่ประการหนึ่ง อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا ببيعكم الذي بايعتم به وذلك هو الفوز العظيم﴾

(التوبة : الآية 111)

ความว่า: “แท้จริงอัลลอฮ์นั้นได้ทรงซื้อแล้วจากบรรดาผู้ศรัทธา ซึ่งชีวิตของพวกเขาและทรัพย์สินสมบัติของพวกเขาโดยพวกเขาจะได้รับสวนสวรรค์เป็นการตอบแทน พวกเขาจะต่อสู้ในทางของอัลลอฮ์แล้วพวกเขาก็จะฆ่าและถูกฆ่า เป็นสัญญาของพระองค์เองอย่างแท้จริง ซึ่งมีอยู่ในคัมภีร์เตารอฮ์ อินญิล และกุรอาน และใครเล่าจะรักษาสัญญาของเขาให้ดียิ่งไปกว่าอัลลอฮ์ ดังนั้นพวกท่านจงชื่นชมยินดีในการขายของพวกท่านเถิด ซึ่งพวกท่านได้ขายมันไป และนั่นคือชัยชนะอันใหญ่หลวง”

(อัตเตาบะฮ์ อายะฮ์ 111)

ซึ่งหากหน้าที่ประการนี้ถูกละเลยผลร้ายจะอุบัติแก่สังคมมุสลิมอย่างแน่นอน การอำนวยความสะดวกในการจรจร โลงสังคมมุสลิมและมนุษยชาติ จึงเป็นการเสียสละอันยิ่งใหญ่ในมุมมองจริยธรรมอิสลาม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญที่จะศึกษาบทบาทการฟื้นฟูสังคมมุสลิมของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะฮ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะปัจจุบันมีประชากรมุสลิมอยู่จำนวนมากในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ไม่คุ้นเคยกับวิธีการฟื้นฟูอิสลามของกลุ่มนี้ และการ

ทำงานของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัสลามุหัมมะดียะฮ์ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่เต็มรูปแบบ ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัสลามุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจะได้ปรับความเข้าใจ ได้รับรู้ถึงบทบาทของกลุ่มนี้ในการฟื้นฟูอิสลาม

1.2 อัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 อัลกุรอานที่เกี่ยวข้อง

อายะฮ์อัลกุรอานที่ว่าด้วยการฟื้นฟูอิสลามและอัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้คำมั่นสัญญาแก่บรรดากลุ่มชนที่มีความกระตือรือร้นในงานฟื้นฟู เพื่อสร้างประชาชาติอิสลามในแต่ละยุคแต่ละสมัย พระองค์ทรงตรัสว่า

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

(آل عمران : الآية 110)

ความว่า : “พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มิชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และถ้าหากว่าบรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์ศรัทธากันแล้ว แน่ใจมั่นคงก็เป็นการดีแก่พวกเขา จากพวกเขา นั้นมีบรรดาผู้ที่ศรัทธาและส่วนมากของพวกเขาเป็นผู้ละเมิด”

(อาละอิมรอน อายะฮ์ 110)

อายะฮ์นี้ได้กล่าวถึงประชาชาติที่ดีเลิศที่ถูกอุบัติขึ้นสำหรับประชาชาตินี้จากท่านอิบนุ อับบาส رضي الله عنه กล่าวว่า ประชาชาติที่ดีเลิศคือ บรรดาผู้ซึ่งอพยพพร้อมท่านนะบี ﷺ จากนครมักกะฮ์สู่นครมะดีนะฮ์ และในความถูกต้องอายะฮ์นี้บ่งชี้ถึงความหมายทั่วไปซึ่งไม่เจาะจงแก่ประชาชาติหนึ่งประชาชาติใดในแต่ละยุค และยุคที่ดียิ่งคือยุคของท่านนะบี ﷺ หลังจากนั้นเป็นยุคของบรรดาเศาะหาบะฮ์ หลังจากนั้นเป็นยุคของบรรดาตาบิอีน (Ibn Kathir, 2002 : 2/94)

﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا﴾

(الأحزاب : الآية 23)

ความว่า : “ในหมู่ผู้ศรัทธามีบุรุษผู้มีสัจจะต่อสิ่งที่พวกเขาได้สัญญา ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เอาไว้ ดังนั้นในหมู่พวกเขามีผู้ปฏิบัติตามสัญญาของเขา และในหมู่พวกเขามีผู้ที่ยังคอย (การตายชะฮีด) และพวกเขามีได้เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด”

(อัลอะหฺซาบ อายะฮฺ 23)

อายะฮฺนี้ชี้ให้รู้ถึงบรรดาผู้ที่เสียดละในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ ดังคำกล่าวของ อัลกุรฎูบีย (al-Qurtubiy, n.d. : 14/147) “ส่วนหนึ่งของพวกเขาทุ่มเทในการทำงานของอัลลอฮ์ ﷻ จนกระทั่งพวกเขาถูกฆ่าตายเสมือนท่านฮัมซะฮฺ สะอฺดุ อิบนุ มุอาซ และอานัส อิบนุ นะฎเฆาะรฺ อีกรางกลุ่มพวกเขาการตายชะฮีด แต่พวกเขาไม่เคยเปลี่ยนแปลงคำสัญญาของอัลลอฮ์ ﷻ ” ท่านอะบุนุ อัลหะสัน อัลนัควีย (Abū al-Hasan al-Nadwiy, n.d. : 123) กล่าวว่า “ประวัติการญิฮาดและการฟื้นฟูอิสลามยังคงดำรงอย่างต่อเนื่อง จิตสำนึกของการปรับปรุงสู่อิสลามยังคงรื้อเรียงเป็นลูกโซ่ซึ่งไม่มีวันที่จะมอดลง”

﴿وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ﴾

(الأعراف: الآية 181)

ความว่า: “และส่วนหนึ่งจากผู้ที่เราได้บังเกิดนั้นคือ “คณะหนึ่ง” ซึ่งพวกเขาแนะนำด้วยความจริง และด้วยความจริงนั้นพวกเขาปฏิบัติโดยเที่ยงธรรม”

(อัลอะอฺรอฟ อายะฮฺ 181)

อายะฮฺนี้บ่งชี้ให้รู้ว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทำให้คุณยานั้นมีได้วางแปล่าสำหรับนักดาอีย์ (ผู้เรียกร้องไปสู่อัลอิสลาม) ในทุกยุคทุกสมัย (al-Qurtubiy, n.d. : 7/294) ท่าน อะฎอฮฺ ราชานจากอิบนุ อับบาส ﷺ กล่าวว่า “คณะหนึ่ง” หมายถึงประชาชาติของมุฮัมมัด ﷺ พวกเขาคือมุฮาญิรีน (ผู้อพยพสู่มะดีนะฮฺ) และบรรดาผู้ที่เจริญรอยตามพวกเขา” (al-Baghāwiy, n.d. : 3/308)

﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

(آل عمران: الآية 104)

ความว่า: “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำสิ่งที่มิชอบและชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ”

(อาละอิมรอน อายะฮฺ 104)

ท่านอฏฺเฐาะหุหาก ได้ให้ความหมายอายะฮ์ดังกล่าวว่า คำว่า “อุมมะฮ์” ณ ที่นี้คือบรรดาเศาะหาบะฮ์ (สหายของท่านนะบีมุหัมมัด ﷺ) และบางสายรายงานให้ความหมาย เป็นชาวมุฮาญิรีน และอุละมาอ์มุสลิม ท่าน อิบน์ กะษีร (Ibn Kathīr, 2002 : 2/91) มีความเห็น อายะฮ์ต้นนี้ว่า เขาคือบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีคุณลักษณะดังกล่าวดังปรากฏในหะดีษเศาะฮีหฺ ซึ่งรายงานจากท่านอะบี สุรัยเราะฮ์ ﷺ กล่าวว่า ท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ))

ความว่า: “ผู้ใดใครก็ตามในหมู่พวกท่าน ได้เห็นการทำชั่วก็จงยับยั้งด้วยมือ หากไม่มีความสามารถจงยับยั้งด้วยลิ้นหากไม่มีความสามารถอีกก็จงยับยั้งด้วยหัวใจ นั่นคือขั้นต่ำสุดของการอีมาน”²

อฏฺเฐอบรียฺ ได้อ้างคำกล่าวของ อะบี ญะฟัร ในตัฟสีรของเขา อะบี ญะฟัร กล่าว ว่า (ولكن منكم) ซึ่งให้ความหมายแปลว่า “โอ้ผู้ศรัทธาแล้ว” พวกเขาคือญะมาอะฮ์ (กลุ่ม) หนึ่งที่เรียกร้องผู้คนไปสู่อิสลาม และกำชับให้มนุษย์ปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนะบี ﷺ (al-Tabriy, n.d. : 7/91)

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾
(النور : الآية 55)

ความว่า: “อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสัญญาอยู่กับบรรดาผู้ศรัทธาในหมู่พวกเจ้า และบรรดาผู้กระทำความดีทั้งหลายว่าแน่นอนพระองค์จะทรงให้พวกเขาเป็นตัวแทนสืบช่วงในแผ่นดิน เสมือนดังที่พระองค์ ﷻ ทรงให้บรรดาชนก่อนพวกเขา เป็นตัวแทนสืบช่วงมาก่อนแล้ว และพระองค์จะทรงทำให้ศาสนาของพวกเขาซึ่งพระองค์ทรงโปรดปราน เป็นที่มั่นคงเป็นเกียรติแก่พวกเขา และแน่นอนพระองค์จะทรงเปลี่ยนแปลงให้พวกเขาได้รับความปลอดภัย หลังจากความกลัวของพวกเขา โดยที่พวกเขาจะต้องเคารพภักดีข้าไม่ตั้งภาคีอื่นใดต่อ

² บันทึกโดย Muslim, n.d. : 49

ข้า และผู้ใดปฏิเสธศรัทธาหลังจากนั้นชนเหล่านั้นพวกเขาคือ
ผู้ฝ่าฝืน”

(อันนุร อายะฮ์ 55)

อายะฮ์ดังกล่าวบ่งชี้ถึงการสัญญาของอัลลอฮ์ ﷻ ให้แก่ท่านนะบี ﷺ ว่าจะมี
ตัวแทนบนหน้าแผ่นดินคือผู้นำอิสลาม พวกเขาจะมาปรับปรุงบ้านเมือง ทำให้บ้านเมืองสงบสุข
มนุษย์อยู่ดีกินดีมีความร่มเย็นเป็นสุข อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงทำคำมั่นสัญญาให้เป็นจริงมาตั้งแต่ท่านนะ
บี ﷺ ยังมีชีวิตอยู่ เช่น การเปิดเมืองมักกะฮ์ เมืองคัยบ์ร เมืองบะหุเรน เมืองเยเมน และอีกหลายเมือง
ในแคว้นอาหรับหลังจากที่ท่านนะบี ﷻ เสียชีวิตไปแล้วก็ได้มีเคาะลีฟะฮ์ผู้ทรงธรรมมาปกครองเมือง
ต่างๆมากมาย (Ibn Kathīr, 2002 : 6/78)

อิหม่ามอัลบะฆะวะวีย์ได้กล่าวในตัฟซีร์ของเขาว่า “อายะฮ์นี้ชี้ให้เห็นว่าอัลลอฮ์
ﷻ ทรงส่งบรรดาเคาะลีฟะฮ์สุ่อรรอฮิดีน มาปกครองเมือง ซึ่งมีปรากฏสายรายงานจาก สะฟีนะฮ์
กล่าวว่า ฉันได้ยินท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า ความว่า “เคาะลีฟะฮ์หลังจากฉันมีระยะเวลาการปกครอง
จำนวน 30 ปี จากนั้นจะเป็นการปกครองระบอบกษัตริย์” (al-Baghāwiy, n.d. : 6/59)

﴿وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ
لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾

(التوبة : الآية 122)

ความว่า: “ไม่บังคับที่บรรดาผู้ศรัทธาจะออกไปสู้รบกันทั้งหมด
ทำไมแต่ละกลุ่มในหมู่พวกเขาจึงไม่ออกไปเพื่อหาความเข้าใจใน
ศาสนา และเพื่อจะได้ตักเตือนหมู่คณะของพวกเขา เมื่อพวกเขาได้
กลับมายังหมู่คณะของพวกเขา โดยหวังว่าหมู่คณะของพวกเขาจะได้
ระมัดระวัง”

(อัตเตาบะฮ์ อายะฮ์ 122)

อายะฮ์นี้บ่งชี้ถึงการศึกษาค้นคว้าความรู้ และส่งเสริมให้มีความเข้าใจศาสนาเป็น
สิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน เพื่อที่จะทำการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้อื่นในแต่ละกลุ่มชน
บนหนทางของการขัดเกลาชีวิตของพวกเขา ดังนั้นบุคคลที่มีเจตนาที่จะแสวงหาความรู้เพื่อ
จุดประสงค์ที่จะเผยแผ่ให้กับผู้อื่น พวกเขาขอมมีเกียรติ ณ อัลลอฮ์ ﷻ ไม่น้อยกว่าผู้ที่ออกไป
สงครามเพื่อปกป้องศาสนา เพราะพวกเขาได้ทำในสิ่งที่ป็นหน้าที่ทางศาสนาแล้วคือเป็นการ
ปกป้องอิสลามเช่นเดียวกัน (Rashīd Riḍā, n.d. : 11/63)

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ
وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

(يوسف : الآية 108)

ความว่า: “จงกล่าวเถิดมุหัมมัด นี่คือนำทางของฉันเรียกร้องไปสู่
อัลลอฮ์ ﷻ อย่างประจักษ์แจ้งทั้งตัวฉันและผู้ปฏิบัติตามฉัน และ
มหาบริสุทธิ์แห่งอัลลอฮ์ ﷻ ฉันมิได้อยู่ในหมู่ผู้ตั้งภาคี”

(ยสุฟ อายะฮ์ 108)

อายะฮ์ดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงเรียกร้องให้มนุษย์มีการเชิญชวนกันไปสู่
หนทางของพระองค์ พวกเขาจะอยู่บนหนทางที่เที่ยงตรง ดังนั้นคำว่า (من اتبعني) ซึ่งมีความหมายว่า
ผู้ปฏิบัติตามฉัน ท่านอับดุลลอฮ์ บุตร มัสอูด ﷺ กล่าวว่า “พวกเขาถือบรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่าน
นะบี ﷺ พวกเขาถือประชาชาติที่ประเสริฐยิ่ง หัวใจของพวกเขาเป็นหัวใจที่บริสุทธิ์ มีความรู้และ
ปราดเปรื่องในวิชาการอิสลาม เป็นกลุ่มชนที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงคัดเลือกเป็นเศาะหาบะฮ์ของท่าน
นะบี ﷻ เพื่อดำรงอิสลาม ดังนั้นจงรู้จักความประเสริฐของพวกเขา เจริญรอยตามแบบฉบับของพวก
เขาเถิด” (al-Baghāwiy, n.d. : 4/285)

1.2.2 อัลหะดีษที่เกี่ยวข้อง

อัลหะดีษของท่านนะบี ﷺ ที่ได้กล่าวถึงกลุ่มต่างๆ ในการฟื้นฟูอิสลามตั้งแต่ยุค
ของท่านจนถึงปัจจุบัน และรวมไปถึงอนาคต ดังนั้นหะดีษต่อไปนี้จะอธิบายถึงคุณลักษณะพิเศษ
ของนักฟื้นฟูอิสลามเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มคือ

1.2.2.1 กลุ่มอัลมันศูเราะฮ์ الطائفة المنصورة (กลุ่มที่ได้รับการช่วยเหลือ)

((لَا يَزَالُ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ حَتَّىٰ يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ ظَاهِرُونَ))

(أخرجه البخاري، 1993 : 6881)

ความว่า: “จะยังคงมีผู้คน “กลุ่มหนึ่ง” จากประชาชาติของฉันโดย
ปรากฏชัยชนะอย่างชัดเจน จนกระทั่งวันสิ้นโลกของอัลลอฮ์ ﷻ จะ
มาถึงพวกเขา พวกเขาก็ยังได้รับชัยชนะ”

(บันทึกโดย al – Bukhāriy, 1993 : 6881)

((لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَىٰ الْحَقِّ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَدَلَهُمْ حَتَّىٰ يَأْتِيَ
أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَذَالِكَ))

(أخرجه مسلم، د. ت : 1920)

ความว่า: “จะยังคงมี “กลุ่มหนึ่ง” จากประชาชาติของฉันโดยปรากฏอย่างชัดเจนอยู่บนสัจธรรม ผู้ที่ทอดทิ้งพวกเขาจะไม่สามารถสร้างผลกระทบใดๆต่อพวกเขาได้ จนกระทั่งวันสิ้นโลกได้มาถึง พวกเขา ยังคงอยู่บนทางนี้”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 1920)

((لَا تَزَالُ مِنْ أُمَّتِي عَصَابَةٌ يُقَاتِلُوا عَلَيَّ أَمْرَ اللَّهِ قَاهِرِينَ لِعَدُوِّهِمْ لَا يُضِرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ وَهُمْ عَلَيَّ ذَالِكُ))

(أخرجه مسلم، د. ت : 1924)

ความว่า: “ยังคงมี “หมุ่คณะหนึ่ง” จากประชาชาติของฉันซึ่งต่อสู้ตามพระบัญชาของอัลลอฮ์ ﷻ โดยพิชิตศัตรูของพวกเขาลง ผู้ที่ขัดแย้งกับพวกเขาไม่สามารถทำอันตรายพวกเขาได้ จนกระทั่งวันสิ้นโลกได้มาถึงพวกเขายังคงอยู่บนทางนี้”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 1924)

เนื้อหาจากหะดีษที่กล่าวมาทั้งหมด อิหม่าม อัลนะวะวี อธิบายหะดีษดังกล่าวเกี่ยวกับ “กลุ่มอัลมันศูเราะห์” เขาได้ยกตัวอย่างโดยอ้างคำพูดของ อิหม่ามอัลบुकอรีย์ กล่าวว่า “คำว่า (طائفة) นั้นหมายถึง อะฮฺลุลอิหม่าม (ผู้มีความรู้)” อิหม่าม อะหฺมัด กล่าวว่า “หากพวกเขาไม่ใช่ อะฮฺลุลหะดีษ (ผู้มีความรู้ด้านหะดีษ) แล้วจะเป็นใครอีกเหล่า?” กอฎีย์ อัลอียาดู กล่าวเสริมในคำพูดของอิหม่าม อะหฺมัด ว่า “อะฮฺลุลหะดีษนั้น หมายถึง ชาวอะฮฺลุสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ” ท่านอิหม่าม นะวะวี สรุปลงโดยรวมว่า “เป็นไปได้ชนกลุ่มนี้อาจจะมาจากบรรดานักบวชในสงครามศาสนานักนิติศาสตร์อิสลาม นักหะดีษ นักบุญ (ซุฟี) ที่เขาได้ยับยั้งความชั่วและกำชับในการกระทำความดี หรืออาจจะมาจากกัลยาชน (ศอลิหฺ) และกลุ่มคนในหะดีษดังกล่าวเป็นปาฏิหาริย์หนึ่งที่ปรากฏชัดและเป็นคุณลักษณะเด่นที่มีมาตั้งแต่สมัยท่านนะบี ﷺ ” (al-Nawawiy, 1930 : 13/66)

1.2.2.2 กลุ่มอันนาญียะฮฺ الفرقة الناجية (กลุ่มที่รอดพ้นจากการหลงผิด) ดังหะดีษ

((إِنْفَرَقَتِ الْيَهُودُ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، فَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ، وَإِنْفَرَقَتِ النَّصَارَى عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، إِحْدَى وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ، وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَتَفْتَرِقَنَّ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً فَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ، وَاثْنَتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ هُمْ؟ قَالَ: هُمُ الْجَمَاعَةُ))

(أخرجه ابن الماجة، د. ت : 3992)

ความว่า: “ชาวยะฮูดีนั้นได้แตกออกเป็น 71 กลุ่มและกลุ่มเดียวเท่านั้นอยู่ในสวรรค์ อีก 70 กลุ่มอยู่ในนรก นะศอรอ์นั้นได้แตกออกเป็น 72 กลุ่ม และกลุ่มเดียวเท่านั้นอยู่ในสวรรค์ อีก 71 กลุ่มอยู่ในนรก ขอสาบานด้วยผู้ที่ชีวิตของมุฮัมมัด ﷺ อยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ ว่าแน่นอนประชาชาติของฉันจะแตกออกเป็น 73 กลุ่มและกลุ่มเดียวเท่านั้นอยู่ในสวรรค์ อีก 72 กลุ่มอยู่ในนรก มีผู้หนึ่งถามว่า “โอ้เราะสูลของอัลลอฮ์ ﷺ เอ๋ย พวกเขานั้นเป็นใครละ? ท่านเราะสูล ﷺ ตอบว่า อัลญะมาอะฮ์ (หมู่คณะ)”

(บันทึกโดย Ibn al-Mājah, n.d : 3992)³

หะดีษนี้อธิบายความถึงกลุ่มที่รอดพ้น “อัลฟิรเกาะฮ์อัลนาญียะฮ์” ซึ่งเป็นกลุ่มที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ให้รอดพ้นจากไฟนรก ดังที่อิบนุ ตัยมียะฮ์ได้ให้ความหมายคุณลักษณะดังกล่าวไว้ว่า “พวกเขาคืออะฮ์ลุลสุหนะฮ์อัลญะมาอะฮ์ พวกเขาเป็นบุคคลส่วนใหญ่และกลุ่มอื่นๆนั้นถือเป็นกลุ่มที่แปลกแยก เช่น กลุ่มอุตริกรรมศาสนา กลุ่มเอาความคิดตัวเองเป็นฐาน พวกเขาไม่ถึงขั้นของกลุ่มฟิรเกาะฮ์อันนาญียะฮ์ บรรทัดฐานของพวกเขาขัดแย้งกับอัลกุรอาน ﷻ และอัสสุนนะฮ์ของเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ” (Ibn Taymiyah, 2005 : 215)

((بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيْبًا وَسَيَعُوْدُ غَرِيْبًا كَمَا بَدَأَ فَطُوْبَى لِلْغُرَبَاءِ))

(أخرجه مسلم، د. ت : 145)

ความว่า: “อิสลามเริ่มอย่างแปลกหน้า และมันจะกลับมามีอย่างแปลกหน้า ดังนั้นความดีนั้นจึงประสบแต่บรรดาคนแปลกหน้า”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 145)

หะดีษดังกล่าว อิหม่ามอัลนะวะวีได้อธิบายโดยกล่าวอ้างคำพูดของ กอฎีฮ์ อัลอียาฎ มาอธิบายความหมาย คำว่า (غريباً) นั้นหมายถึงแปลกหน้า คือปรากฏที่เมืองมะดีนะฮ์ เพราะอิสลามนั้นเริ่มต้นที่เมืองมะดีนะฮ์ เสมือนคนแปลกหน้าและจะกลับสู่เมืองมะดีนะฮ์อยู่สภาพเดิมเสมือนคนแปลกหน้าเช่นกัน กอฎีฮ์ อัลอียาฎ กล่าวอีกว่า อิสลามเริ่มจากคนจำนวนน้อย ต่อมาก็ค่อยๆขยายออกไปสู่ดินแดนต่างๆ สุดท้ายก็จะกลับมามีอยู่ในสภาพเดิม และในคำกล่าวที่ว่า (غريباً) หมายถึงคนหลายเผ่าพันธุ์มารวมตัวกัน เพื่ออิสลามและได้อพยพไปสู่เมืองมะดีนะฮ์ ละทิ้งสมบัติบ้านเรือนของพวกเขา ไปสู่อัลลอฮ์ ﷻ พวกเขาคือชาวมุฮาญิรีน ที่มีหัวใจบริสุทธิ์ เต็มเปี่ยมไปด้วยอิสลาม ปฏิบัติตามท่านนะบี ﷺ และในสมัยของเคาะลีฟะฮ์สุลัยมานเช่นเดียวกัน ตลอดจนบรรดาอูลอะมาอ์

³ อัลหะดีษ อัลเศาะฮีหฺ (al- Albāniy, 1995 : 3/480)

ที่ยึดแนวทางของท่านนะบี ﷺ และบรรดาผู้ที่เจริญรอยตามพวกเขา ทั้งหมดนั้นคือผู้ที่มีความศรัทธา มั่นในอิสลาม (al-Nawawiy, 1996 : 1/334)

1.2.2.3 อัลหะดีษเกี่ยวกับนักฟื้นฟูอิสลาม (المجددين)

((إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِينَهَا))

(أخرجه أبو داود، د. ت : 4291)

ความว่า: “แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะส่งในทุกๆต้นศตวรรษผู้ซึ่งจะฟื้นฟู สำหรับประชาชาตินี้ในเรื่องศาสนาของพวกเขา”

(บันทึกโดย Abū Dawūd, n.d. : 4291)⁴

หะดีษนี้บ่งถึงนักฟื้นฟูอิสลาม ดังคำกล่าวของ อัลอะซิม อัลอาบาดี⁴ ซึ่งมีใจความว่า “ปรากฏว่าแท้จริงนักฟื้นฟูนั้นคือผู้ที่มีความรู้ด้านศาสนา ประกอบกับผู้ที่มีความตั้งใจ เพื่อที่จะฟื้นฟูและเผยแผ่อิสลามนะฮ์ ยับยั้งการอุตริกรรมในการทำงานศาสนาด้วยวาจา การเขียน ตำรับตำราศาสนา การสอนอิสลาม หรือกิจกรรมอื่นๆ หากปราศจากอุดมการณ์ดังกล่าวแน่นอนเขา มิใช่ นักฟื้นฟูอิสลาม แม้ว่าเขาเป็นนักวิชาการศาสนาที่โด่งดังก็ตาม” (al-‘Azīm al-Ābādī, 2001 : 11/264)

1.2.2.4 อัลหะดีษที่บ่งชี้ถึงความรุ่งเรืองของอิสลามในอนาคต

((يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَعْزُونَ فِتْنًا مِنَ النَّاسِ فَيَقُولُونَ هَلْ فِيكُمْ مَنْ

صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُولُونَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ لَهُمْ ثُمَّ

يَأْتِي عَلَى النَّاسِ، زَمَانٌ فَيَعْزُونَ فِتْنًا مِنَ النَّاسِ فَيَقَالُ هَلْ فِيكُمْ مَنْ

صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُولُونَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ

لَهُمْ ثُمَّ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَعْزُونَ فِتْنًا مِنَ النَّاسِ، فَيَقَالُ هَلْ فِيكُمْ

مَنْ صَاحِبَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُولُونَ نَعَمْ

فَيُفْتَحُ لَهُمْ))

(أخرجه البخاري، د. ت : 3449)

ความว่า: “ยุคสมัยหนึ่งจะมาถึงผู้คนทั้งหลาย ดังนั้นจะมีกลุ่มชน หนึ่ง ได้มีการทำสงครามกัน แล้วพวกเขาได้กล่าวว่า ในหมู่พวกท่าน มีผู้คนที่เคยใช้ชีวิตร่วมกันกับท่านเราะซูล ﷺ หรือไม่? พวกเขา ก็ตอบว่า มีครับแล้วต่อมาพวกเขาก็ได้พิชิตแผ่นดินนั้น หลังจากนั้น

⁴ อัลหะดีษ อัศเศาะหีฮ์ (al-Albāniy, 1995 : 2/149)

ยุคสมัยหนึ่งจะมาถึงผู้คนทั้งหลาย ดังนั้นจะมีกลุ่มชนหนึ่ง ได้มีการทำสงครามกัน แล้วพวกเขาได้กล่าวว่า ในหมู่พวกท่านมีผู้คนที่เคยใช้ชีวิตร่วมกันกับเสาะหาบะฮะฮุของท่านเราะฮูล ﷺ หรือไม่? พวกเขาตอบว่า มีครับ แล้วต่อมาพวกเขาก็ได้พิชิตแผ่นดินนั้น หลังจากนั้นยุคสมัยหนึ่งจะมาถึงผู้คนทั้งหลาย ดังนั้นจะมีกลุ่มชนหนึ่งได้มีการทำสงครามกัน แล้วพวกเขาได้กล่าวว่าในหมู่พวกท่านมีผู้คนที่เคยใช้ชีวิตร่วมกันกับเสาะหาบะฮะฮุของเสาะหาบะฮะฮุของท่านเราะฮูล ﷺ หรือไม่? พวกเขาตอบว่ามีแล้วครับ แล้วต่อมาพวกเขาก็ได้พิชิตแผ่นดินนั้น”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, n.d. : 3449)

หะดีษนี้บ่งชี้ถึงความรุ่งเรืองของอิสลามในอนาคต ท่านอะลี อัลดกอรีย์ ได้กล่าวถึงคำกล่าวของท่านนะบี ﷺ ที่ว่า (يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَغْزُو فِتَامَ مِنَ النَّاسِ) ความว่า “จะมีกลุ่มชนหนึ่ง ได้มีการทำสงครามกัน” พวกเขาคือญะมาอะฮ์หนึ่ง ซึ่งปรากฏในสมัยของท่านนะบี ﷺ สมัยดาบิอิน (ชนรุ่นศตวรรษที่สอง) และสมัยดาบิอิตอัดดาบิอิน (ชนรุ่นศตวรรษที่สาม) (‘Ali al-Qāriy, 2002 : 7/3877) เป็นการแจ้งข่าวดีของท่านนะบี ﷺ ว่าอิสลามจะรุ่งเรืองในอนาคตด้วยความเป็นบะเราะกะฮ์ (สิริมงคล) ของบรรดาเสาะหาบะฮุ

((تَغْزُونَ جَزِيرَةَ الْعَرَبِ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ فَارِسَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ))

(أخرجه مسلم ، د . ت : 5166)

ความว่า: “พวกท่านจะได้ทำสงครามในคาบสมุทรอาหรับ แล้วอัลลอฮ์ ﷻ ก็ได้เปิดมัน (คือให้มุสลิมปกครองดินแดนนั้น) ต่อมาพวกท่านจะได้ทำศึกกับเปอร์เซีย แล้วอัลลอฮ์ ﷻ ก็ได้เปิดมัน (คือให้มุสลิมปกครองดินแดนนั้น)”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 5166)

หะดีษนี้อธิบายถึงความรุ่งเรืองของอิสลามในอนาคต จากอะลี อัลดกอรีย์ (‘Ali al-Qāriy, 2002 : 8/3410-3411) ได้กล่าวว่า “ท่านนะบี ﷺ ได้สื่อให้เห็นถึงหลังจากท่านนะบี ﷻ เสียชีวิตแล้วบรรดามุสลิมจะทำการเปิดเมืองอาหรับ เช่น มัคกะฮ์ มะดีนะฮ์ เมืองเยเมน หรืออาจจะทั้งหมด ท่านนะบี ﷻ อาจจะกล่าวกับเสาะหาบะฮุ ณ ที่นี้ แต่เป็นการสื่อความหมายถึงประชาชาติอิสลามทั้งหมด”

((لَاتَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا التُّرِكَ صِبْغَارَ الْأَعْيُنِ حُمْرَ الْوُجُوهِ ذُلْفَ الْأُنُوفِ كَأَنَّ وُجُوهُهُمْ الْمَجَانُ الْمَطْرَقَةُ وَلَاتَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا نَعَالُهُمُ الشَّعْرُ))

(أخرجه مسلم، د. ت : 2900)

ความว่า: “วันสิ้นโลกจะไม่เกิดขึ้น จนกระทั่งพวกท่านจะได้ทำสงครามกับตุรค์ที่มีตาเล็ก หน้าแดง จมูกสั้นแบน ไบหน้าของพวกเขาคล้ายกับโล่หนัง วันสิ้นโลกจะไม่เกิดขึ้นจนกระทั่งพวกท่านจะได้ทำสงครามกับกลุ่มชนหนึ่งที่มีรองเท้าเป็นขน”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 2900)

หะดีษนี้อธิบายถึงความรุ่งเรืองของอิสลามและการต่อสู้เพื่อศาสนาของอัลลอฮ์ ﷺ ท่านนะบี ﷺ ได้พยากรณ์เอาไว้ว่าวันสิ้นโลกจะไม่เกิดขึ้นจนกระทั่งพวกท่าน(มุสลิม)จะได้ทำสงครามกับตุรค์ คำอธิบายของ อิบน์ หัจญัร (Ibn Hajar, n.d. : 6/755) ซึ่งอ้างอิงคำพูดของท่าน อัลกอบีลีชี้ กล่าวว่า พวกอัลบาริซีน (البارزين) ในอีกสายรายงานหนึ่ง หมายถึงพวกที่เรื่องอำนาจบนหน้าแผ่นดิน พวกเขาหรือเรียกพวกนี้ว่าพวก “อัลบาริซ” เป็นสัญลักษณ์ของความอันตราย

1.2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.2.3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลาม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลาม ผู้วิจัยจะกล่าวถึงวรรณกรรมที่กล่าวถึงการฟื้นฟูอิสลามดังนี้

หนังสือ *al-Tajdīd fī al-Fikr al-Islāmiy* เขียนโดยอัดนัน มุหัมมัด อุมามะฮฺ (‘Adnān Muhammad Umāmah , 2001) หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายถึงทฤษฎีและความหมายในการฟื้นฟูอิสลามด้านภาษาและด้านวิชาการเอาไว้อย่างละเอียด และผู้เขียนได้กล่าวถึงความสำคัญในการฟื้นฟูอิสลาม รวมถึงบรรดาบุคคลสำคัญ “มุญ์ดิดิด” ของโลกแต่ละยุคสมัยในการฟื้นฟูอิสลาม และได้กล่าวถึงมิติด้านต่างๆ ในการฟื้นฟูอิสลาม เช่น ด้านหลักความเชื่อ ด้านวิชาการแขนงต่าง ๆ และด้านสังคม เป็นต้น

จุดเด่นงานเขียนชิ้นนี้อยู่ที่ให้ความสำคัญกับหลักฐานในการกำหนดทฤษฎีประกอบกับคำอธิบายที่เชื่อถือได้จำนวนมากสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นงานเขียนที่กล่าวถึงทฤษฎีการฟื้นฟูอิสลามที่มาตรฐานที่สุดเล่มหนึ่ง

หนังสือ *Rijāl al-Fikr wa al-Da‘awah* เขียนโดยอะบู อัลหะสัน อัลนัจวี (Abū al- Hasan al-Nadwiyy, 2000) นี้เป็นงานเขียนชิ้นหนึ่งของ อะบู อัลหะสัน อัลนัจวี ซึ่งเขาได้เขียนถึงบุคคลสำคัญในการฟื้นฟูอิสลาม นับตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาที่มีบุคคลสำคัญมากมายที่มี

ความพยายามเพื่ออิสลาม คือการเผยแผ่อิสลาม การเผยแผ่อิสลามเป็นงานที่ต้องอาศัยนักฟื้นฟูศาสนา ซึ่งพวกเขาได้คำจูงศาสนาอันบริสุทธิ์ให้กลับคืนไปสู่ประชาชาติอิสลามในทุกยุคทุกสมัย

จุดเด่นของงานเขียนชิ้นนี้คือ อะบู อัลหะสัน อัลนัจวี เขาได้กล่าวถึงประวัติของบรรดานักฟื้นฟูอิสลามในอดีต และกล่าวถึงการเผชิญหน้าอย่างหนักหน่วงเป็นอย่างยิ่งของพวกเขาต่อสู้กับแรงกดดันจากมหาอำนาจต่างๆ จนพวกเขาต้องยืนหยัดและทำทาบกับแค้นตลอดจนกระแสนวัตกรรมที่พาผู้คนไปสู่ความตกต่ำของชีวิต

หนังสือ **al-‘Aṣrānīyūn wa Mafhūm Tajdīd al-Dīn (‘Arḍun wa Naqdun)** เขียนโดยอับดุล อะซีซ มุคตาร์ อิบรอฮีม (‘Abd al-‘Azīz Mukhtār Ibrāhīm, 2009) หนังสือเล่มนี้เป็นงานเขียนหนึ่งของผู้เขียนได้อธิบายความถึงความหมายของการฟื้นฟูอิสลามที่ถูกต้องตามแบบฉบับของชาวสะลัฟ (บรรพชนยุคต้นอิสลาม) และได้แยกแยะให้มีความชัดเจนถึงข้ออ้างของพวกเขาที่มีแนวคิดสมัยใหม่ ซึ่งพวกเขาพยายามที่จะอธิบายความในเรื่องการฟื้นฟูอิสลาม ตั้งกฎเกณฑ์ ระเบียบและกลไกขึ้นมาใหม่ให้ตรงกับแนวคิดของชาติตะวันตก ด้วยเหตุดังกล่าวศาสนาอิสลามอันบริสุทธิ์ก็ถูกบิดเบือน หันเหออกจากหลักการที่แท้จริงโดยไร้ร่องรอย

จุดเด่นของงานเขียนชิ้นนี้คือทำให้รูปแบบของการฟื้นฟูอิสลามประจักษ์ขึ้นตามแบบฉบับของท่านนะบี ﷺ และเหล่าบรรดาสะหะบะฮะของท่าน และเป็นการต่อต้านแนวคิดที่จะนำไปสู่การบิดเบือนอิสลาม ซึ่งทางนำไปประชาชาติอิสลามได้รู้และเข้าใจถึงการแทรกซึมปรัชญาของบรรดาผู้ที่มีแนวคิดสมัยใหม่ ซึ่งมีเจตนาที่จะทำลายล้างศาสนาอิสลามในรูปแบบของการฟื้นฟูอิสลาม

หนังสือ **Min Ajli Ṣahwat Rāshidat Tajdīd al-Dīn wa Tunhidu bi al-Dunya** เขียนโดยยูสุฟ อัลเกาะเราะฮะฎอวีย์ (Yūsuf al-Qaradāwiy, 2001) งานเขียนชิ้นนี้เป็นงานเขียนเอกชิ้นหนึ่งของ ยูสุฟ อัลเกาะเราะฮะฎอวีย์ เขาได้อธิบายถึงความสำคัญของคำว่า “ออตัจญ์ดีด” (การฟื้นฟูอิสลาม) และเขาได้นำเสนอด้วยตัวบทอัลหะดีษ พร้อมกับการวิเคราะห์อัลหะดีษเกี่ยวกับการฟื้นฟูอิสลาม เขาได้เพิ่มรายละเอียดในส่วนหนึ่งของหะดีษเกี่ยวกับบุคคลสำคัญในการฟื้นฟูอิสลาม ในยุคแรกๆ เป็นต้นมา

จุดเด่นของงานชิ้นนี้คือจัดข้อกลางแกลงของปัญหาการฟื้นฟูอิสลามที่มีความขัดแย้งกันยาวนานในปวงปราชญ์ซึ่งทำให้เกิดความสับสนให้แก่บุคคลทั่วไป ต่อมาประเด็นปัญหาดังกล่าวก็เป็นประเด็นที่ได้รับการคลี่คลายหลังจากที่ได้รับการชี้แจงแนวทางการแก้ไขจากบรรดาอูละมาอ์ร่วมสมัย

หนังสือ **ขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามกับการทำทาบของยุคสมัย** เขียนโดยยูสุฟ อัลเกาะเราะฮะฎอวีย์ (Yūsuf al-Qaradāwiy, 2546) แปลโดยมุหัมมัด ศิริอนุตติน กล่าว

เริ่มต้นในหนังสือของเขาด้วยการแนะนำขบวนการอิสลาม ตั้งแต่ नियามขบวนการอิสลาม ความสำคัญของขบวนการอิสลามในการจัดลำดับความสำคัญภารกิจของการทำงาน และแสดงภาพของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่ออิสลามที่เป็นไปในด้านความคิดและความรู้อันลึกซึ้งซึ่งเป็นแก่นสารพร้อมทั้งยกตัวอย่างการทำงานของบรรพชนในอดีตที่เต็มไปด้วยพลังของการเสียสละ และการสร้างสรรค์สังคมตามครรลองที่ถูกต้องของอัลอิสลาม และได้ตั้งข้อสังเกตอยู่เสมอถึงขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามในรูปแบบของการเผยแพร่ (อะวะอะฮฺ) ไปในทิศทางใด ด้วยเหตุนี้เขาจึงนำเสนอขั้นตอนของการทำงาน ในขบวนการเพื่อการเคลื่อนไหวอิสลามเอาไว้ว่าเป็นระบบ ตั้งแต่การขยายตัวในแนวราบไปจนถึงปัญหาของงานอิสลามในกิจกรรมของสตรี

หนังสือ **ผู้การฟื้นฟูอิสลามภารกิจที่ต้องเข้าร่วม** เขียนโดย ยูซุฟ อัลเกาะเราะฎอวีย์ แปลและเรียบเรียงโดย กุคามาฮฺ (Yūsuf al-Qaradāwiy, 2547) หนังสือเล่มนี้เป็นงานเขียนชิ้นหนึ่งของ ยูซุฟ อัลเกาะเราะฎอวีย์ ซึ่งเขาได้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในแง่หลักการของการฟื้นฟูอิสลาม และได้แนะวิถีทางเอาไว้ เขาได้เริ่มต้นงานเขียนเล่มนี้ด้วยอ้างถึงหะดีษการฟื้นฟูอิสลาม และสร้างความเข้าใจในสถานะของตัวบทหะดีษ จากคุณค่าต่างๆ ในการปฏิบัติงานฟื้นฟูอิสลาม พร้อมกับอธิบายถึงเป้าหมายในการฟื้นฟูอิสลาม และรวมถึงบรรดาบุคคลสำคัญในอดีตที่ถูกกล่าวขานกันว่าบรรดา “มูญิดดีดิน” ซึ่งพวกเขาเป็นนักต่อสู้เพื่ออิสลามมานับหลายศตวรรษ สุดท้ายเขาได้กล่าวถึงระหว่างของจริงและของปลอม

หนังสือ **อะไรคือภารกิจ การทำงานเพื่ออิสลามของฉัน** เขียนโดย ฟัตฮีเย ยะกัน แปลโดยอะบู อัมมารุ (Fathiyy Yakan, 2544) ได้กล่าวในบทนำหนังสือเล่มนี้ว่า “ศตวรรษที่ผ่านมาช่างถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประชาชาติอิสลาม อยู่ในสภาพตกต่ำที่สุด และต้องเผชิญกับชะตากรรมอันบอบช้ำอย่างแสนสาหัสที่สุดเช่นเดียวกัน ทั้งจากภัยความเสื่อมถอยและภัยจากศัตรูภายนอกอันหมายถึงยิวและสมุนชาติตะวันตกที่หมายรุมทำร้ายอุมมะฮฺนีให้หมดสิ้นไปอย่างถอนรากถอนโคน เริ่มตั้งแต่การพยายามทำลายระบบเคาะลีฟะฮฺอันถือตั้งสมอและสัญลักษณ์แห่งอำนาจของมวลมุสลิมไปเมื่อปี ค.ศ.1922 ติดตามด้วยการล่าอาณานิคม ยึดและฉีกแผ่นดินประเทศมุสลิม ออกเป็นประเทศเล็กประเทศน้อยแล้วตั้งหุ่นเชิดขึ้นปกครอง การแทรกแซงกิจการภายใน การรุกรานทางวัฒนธรรม การแพร่หว่านความคิดแปลกปลอมและอยู่เบื้องหลังลัทธิเบี่ยงเบนต่างๆ ในหมู่มุสลิม ตลอดจนการสร้างสถานการณ์ เพื่อเป้าหมายทำลายต่อประเทศมุสลิมต่างๆ ครั้งแล้วครั้งเล่าจนประเทศเหล่านั้นอ่อนแอและสูญเสียความเป็นเอกราชในทุกสิ่งทุกอย่าง สถานการณ์ช่วงต่างๆ ดังกล่าวได้สร้างบรรดาวีระบุรุษนักฟื้นฟูและขบวนการอิสลามต่างๆ เกิดขึ้นมากมายเพื่อปลดปล่อยประชาชาติ เช่น อุมร์มุกตาร์ ญะมาลุดดีนอัลอัฟฆอนีย์ มุหัมมัด อิบน์ อับดุลวะฮฺฮาบ

หะสันอัลบันนา ซัยยิดกุฎบ์ มุหัมมัดอิกบาล อะบู อัลอะลาอัลมาดูดี และอะบู อัลหะสันอัลนัจวี” เป็นต้น

และเขาได้กล่าวถึง งานเขียนของ ฟัดฮีย์ ยะกัน ซึ่งเขาได้จุดประกาย และได้นำเสนอลำดับขั้นตอนในการพัฒนาตนเอง ผู้การเป็นมุสลิมที่ถูกต้องแล้ว ผู้เขียนยังได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุของความตกต่ำของอุมมะฮฺในภาพรวม พร้อมชี้ทางออกของปัญหาต่างๆ เหล่านั้น ซึ่งมีอยู่อย่างเสร็จสรรพอยู่แล้วในอิสลาม หากได้นำพามันสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงและครบถ้วนในฐานะ “ระบอบแห่งการดำเนินชีวิต” ซึ่งภารกิจอันยิ่งใหญ่ถือเป็นที่พึงอัยน์ (หน้าที่จำเป็น) สำหรับผู้ที่เรียกตัวเองว่ามุสลิมทุกๆ คนอย่างหลีกเลี่ยงเสียมิได้ ขณะที่การนั่งเฉยหรือดูคายนั่นเท่ากับเป็นการทรยศ (คียานะฮฺ) ต่ออัลอิสลามอย่างชัดเจน

หนังสือ **อิสลามในทวีปอเมริกาเหนือ** เขียนโดยญามีละ จิตต์หมวด แปลโดยนาอิม จิตต์หมวด, (ญามีละ จิตต์หมวด, 2532) ในเนื้อหาของหนังสือ ได้กล่าวถึงความ เป็นมาของขบวนการอิสลามในทวีปอเมริกาเหนือได้มีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วในด้าน ประชากรที่เข้ารับอิสลาม การก่อสร้างศูนย์กลางและมัสญิด การจัดตั้งโรงเรียนและสถาบันอิสลาม อื่นๆ ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเผยแผ่อิสลามและบริการสังคม ตลอดจนทั้งการขยายตัวในกิจกรรมต่างๆ ของอิสลามที่มีขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วทวีป และได้กล่าวถึงแนวทางของการเข้ามาของอิสลามสู่ ดินแดนทวีปอเมริกาเหนืออยู่สามแนวทาง แนวทางที่หนึ่งคือ ได้มีมุสลิมคนหนึ่งชื่อ อิลญะฮฺ มุหัมมัด เป็นผู้ริเริ่มฟื้นฟูอิสลาม ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในหมู่ชาวอเมริกันผิวดำ แนวทางที่สอง คือมา จากการอพยพของชาวตะวันออกกลางและชาวอินเดีย ปากีสถานไปตั้งรกรากอยู่ที่นั่นหลังจาก สงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลง แนวทางที่สาม คือมาจากนักศึกษามุสลิม เมื่อมุสลิมต่างแดนเข้ามา ศึกษาในสถาบันระดับสูงของสหรัฐอเมริกา และแคนาดา ก็เป็นอีกเหตุหนึ่งที่สำคัญ ต่อการเคลื่อนไหวและการเจริญเติบโตของอิสลาม ณ ดินแดนแห่งโลกใหม่ และตอนท้ายของ หนังสือผู้เขียนได้อ้างบทความของท่านซัยคฺ อะบู อัลหะสัน อัลนัจวี ซึ่งแปลโดย อานัส อมาดยกุล ซึ่งมีเนื้อหาสาระในการฟื้นฟูอิสลาม ท่านได้กล่าวถึงประชาชาติที่ประเสริฐที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ส่งมา เพื่อเรียกร้องสู่ความดีและยับยั้งจากความชั่ว

หนังสือ **Rabbāniy lā Rahbāniy** เขียนโดยอะบู อัลหะสัน อัลนัจวี (Abū al-Hasan al-Nadwiyy, 2004) ในเนื้อหาของหนังสือ ท่านได้กล่าวถึงเรื่องการฟื้นฟูอิสลามของ ปวงปราชญ์อิสลามแต่ละยุคแต่ละสมัยไว้ในงานเขียนของท่านเล่มนี้ ท่านได้พรรณนาถึงคุณลักษณะ ของอุละมาอ์ที่มีความศรัทธามั่นต่ออัลลอฮฺ ﷻ ในด้านจิตวิญญาณและได้เสียสละเพื่อหนทางของ อัลอิสลาม ซึ่งลักษณะหนึ่งพวกเขาคือไม่ใช่ชนักรบหรือนักบวชที่แยกศาสนาออกจากการงานทาง โลก

พวกเขาได้ทุ่มเทในงานการฟื้นฟูอิสลามของพวกเขา หลังจากที่โลกได้
 ปนเปื้อนไปด้วยความสกปรกของความชั่ว และความป่าเถื่อนที่ไร้คุณธรรมจริยธรรม อัลลอฮ์ ﷻ ก็
 ได้ส่งบรรดาอูละมาอ์ อรรอบบानीยฺ (ผู้ทรงคุณธรรม) มาเพื่อพยุ่งความเป็นอิสลามเอาไว้ให้คงอยู่
 ตลอดมา เขาได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในงานเขียนเล่มนี้ ความว่า “ไม่เป็นที่น่าสงสัยเลย หากไม่มีบรรดา
 อูละมาอ์ อรรอบบानीยฺเหล่านี้ ผู้ซึ่งได้เชื่อมโยงกับพระผู้เป็นเจ้าในด้านคุณงามความดี และเป็นผู้
 ศรัทธามั่นใน อัลลอฮ์ ﷻ แน่นอนคลื่นของวัตดูนิยมได้มารอบงำพวกเขา ซึ่งทำให้มนุษย์ไร้ซึ่ง
 ความศรัทธาและมารยาทที่ดีงามโลกก็เฝียบเหง้าจากเสียงเรียกร้องไปสู่อัลอิสลาม”

หนังสือ **ขบวนการฟื้นฟูอิสลาม** เขียนโดยมรฺยัม ญะมีละฮฺ แพลโดย
 บรรจง บินกาซัน (มรฺยัม ญะมีละฮฺ, 2545) งานเขียนชิ้นนี้เป็นงานเขียนชิ้นเอกของมรฺยัม ญะมีละฮฺ
 เป็นผลงานอันทรงคุณค่าว่าด้วยการต่อสู้ของนักเคลื่อนไหวอิสลาม ผ่านขบวนการฟื้นฟูอิสลามใน
 ประเทศต่างๆ วีระบุรุษมุสลิมเหล่านี้เป็นผู้จุดประกาย และกระตุ้นวิถีคิดแบบอิสลาม ให้แก่
 ประชาชาติอิสลาม พวกเขาเป็นบุคคลตัวอย่างในความอดทน สมถะ และมีความพอเพียงในการใช้
 ชีวิตบนโลกนี้ พวกเขาเป็นนักต่อสู้เผชิญหน้ากับขบวนการลุ่มล้างอิสลาม กว่าจะทำให้อุดมการณ์
 อันเที่ยงธรรมของอิสลามเป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลก

จุดเด่นของผลงานคือการสื่อให้รู้ถึงความสำคัญของขบวนการอิสลาม
 แต่ละยุคแต่ละสมัย มีบรรดานักคิดอิสลามที่มีการวางแผนต่อการฝ่าฟันอุปสรรคอันแรงกล้า จาก
 แรงเสียดทานทางสังคม การเมือง หรือการถูกทดสอบจากอำนาจภายนอก เพื่อศาสนาอิสลามของ
 เราตลอดไป

หนังสือ **อินโดนีเซียอดีตและปัจจุบัน** เขียนโดยภูวคัล พงศ์ประเสริฐ
 (ภูวคัล พงศ์ประเสริฐ, 2547) หนังสือเล่มนี้ได้พรรณนาถึงประวัติความเป็นมาของประเทศ
 อินโดนีเซีย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวถึงการแปรผันทางการเมืองการปกครอง การล่าอาณานิคม
 ของตะวันตก ซึ่งพวกเขาได้เข้ามามีบทบาทในการปกครอง-เศรษฐกิจ และการศึกษา และได้
 กล่าวถึงขบวนการต่างๆ ที่ถูกก่อตั้งเพื่ออุดมการณ์อิสลาม หนึ่งในนั้นคือองค์การอัลมุหัมมัดียะฮฺ
 ซึ่งถูกก่อตั้งรากฐานขึ้นมาในท่ามกลางความวุ่นวายทางการเมือง องค์การอัลมุหัมมัดียะฮฺได้มี
 บทบาททางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และการศึกษา เป็นองค์กรที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นใน
 การเรียกร้องไปสู่อิสลามตามวิถีอัลกุรอานและสุนนะฮฺ และเป็นขบวนการที่มุ่งสู่การฟื้นฟูวิถีชีวิต
 ของประชาชาติอิสลามให้กลับไปสู่รากฐานเดิมแห่งอัลอิสลาม

หนังสือ **ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย** เขียนโดยเอลชา ไชยนุดดิน แพล
 โดยเพ็ชรี สุมิตร (เอลชา ไชยนุดดิน, 2552) หนังสือเล่มนี้ บรรจุนี้อาเกี่ยวกับลักษณะประเทศ
 และประชาชนในอินโดนีเซียตลอดจนปัญหาในการศึกษาประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย และได้กล่าวถึง

การสร้างประวัติศาสตร์สมัยโบราณ สมัยรับศาสนาอิสลาม สมัยชนชาติตะวันตกเข้าครอบครอง จนถึงเรื่องของขบวนการชาตินิยม ผ่านสมัยสงครามโลกทั้งสองครั้ง จนถึงระบอบกบฏเอกราชและได้รับเอกราชในที่สุด โดยผ่านการต่อสู้ของขบวนการชาตินิยม หนึ่งในนั้นคือองค์การมุหัมมะดิยะฮ์ เป็นองค์การที่อยู่อันดับต้นๆ ในการเคลื่อนไหวอิสลามซึ่งได้รับแนวคิดมาจากตะวันออกกลาง เป็นองค์การที่เป็นตัวของตัวเองเรียกร้องสู่ความถูกต้อง และเป็นการเคลื่อนไหวในรูปแบบสมัยใหม่ จนกระทั่งได้สร้างบทบาททางการเมือง การศึกษา และเศรษฐกิจ โดยพื้นฐานเจตนารมณ์ของศาสนาอิสลาม พวกเขาได้ก่อตั้งโรงเรียนต่างๆ ที่ใช้วิธีแบบตะวันตก และสอนภาษาตะวันตก แต่จะไม่ทิ้งรากฐานแห่งอิสลามที่ถูกต้อง

1.2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลาม

งานวิจัย เรื่อง การอธิบายความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ผ่านทฤษฎีกลุ่มฟื้นฟูในอิสลาม : การกำหนดทฤษฎีและการศึกษาเปรียบเทียบเชิงประวัติศาสตร์ โดยทวิศักดิ์ อุปมา (ทวิศักดิ์ อุปมา, 2552 : บทคัดย่อ)

ผลการศึกษาพบว่า “ทฤษฎีกลุ่มฟื้นฟูอิสลามกล่าวถึงกลุ่มพิเศษที่ปรากฏขึ้นกลางประชาชาติอิสลาม โดยจะมีมูญคิดีด (นักฟื้นฟู) ดำรงอยู่ในฐานะเป็นผู้นำกลุ่มฟื้นฟูหรือบุคคลที่โดดเด่นที่สุดในงานฟื้นฟูแต่ละยุคสมัย ซึ่งสามารถสร้างผลกระทบอย่างเห็นได้ชัดเจนทั้งในด้านอุดมการณ์และสมรรถภูมิญาณ และมีการเคลื่อนไหวสืบสานกันอย่างต่อเนื่องตลอดหน้าประวัติศาสตร์จนกระทั่งวันสิ้นโลกได้อุบัติขึ้น...”

งานวิจัยเรื่อง *Tajdid al-Din Mafhumuhū wa Thawābituhu wa Athāruhu* เขียนโดย มุหัมมัด หัสซานัยฮุ หะสัน หัสซานัยฮุ (Muhammad Hassānai Hasan Hassānai, 2007: บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่า การฟื้นฟูอิสลามให้ความเข้าใจสองความหมาย การฟื้นฟูอิสลามที่เป็นสุนนะฮ์สอดคล้องกับอัลกุรอานและสุนนะฮ์ และการฟื้นฟูที่ไม่ได้เป็นสุนนะฮ์คือขัดกับอัลกุรอานและสุนนะฮ์ การฟื้นฟูอิสลามจะต้องเน้นในเรื่องหลักความเชื่อ หลักการปฏิบัติศาสนกิจ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ให้ตรงตรงกับวิถีอัลกุรอานและอิสสุนนะฮ์ การฟื้นฟูอิสลามไม่ได้หมายถึงทำให้อิสลามรุ่งเรืองเพียงอย่างเดียว แต่เพื่อที่จะต้องนำเสนอและเชิญชวนให้กับประชาชาติทั้งโลก ได้ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูอิสลามเพื่อที่จะผดุงพระบัญญัติอันสูงส่งของ อัลลอฮ์ ﷻ ผลงานนี้ยังสะท้อนภาพเชิงเปรียบเทียบว่านักฟื้นฟูอิสลามจะต้องอ่านเมล็ดพืชแห่งการอบรมสั่งสอนอิสลาม ตามขั้นตอนจนถึงระดับการวินิจฉัย และตั้งมั่นอยู่บนแนวทางของอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์

1.2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอัสสุนนะฮ์ อัลมุหัมมะดียะฮ์

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยตรงเท่าที่ได้ค้นคว้ามา ยังไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในภาคภาษาไทย และภาษาอื่นๆ

1.2.4.3 วิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

ก. ความหมายของบทบาท

บทบาท ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า (role) เป็นเรื่องของพฤติกรรมและหน้าที่ความรับผิดชอบ (function) เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่า เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใด ก็ควรแสดงพฤติกรรมให้ตรง และเหมาะสมกับหน้าที่ ความรับผิดชอบนั้น มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท หรือ role ไว้ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542 (พจนานุกรมราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542, 2546 : 602) ให้ความหมายของคำว่าบทบาทไว้ว่า บทบาท (role) หมายความว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู เป็นต้น

ณัฐพร ชินบุตร (2547 : 46) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาตามตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้น ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง และยังคงเป็นไปตามความคาดหวังของตนเอง และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย

ปรีชา สุวัจนบุตร (2547 : 22) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาตามสถานภาพ หรือตำแหน่ง หรือสิทธิหน้าที่หรือบรรทัดฐานทางสังคม ที่มีความคาดหวังต่อการกระทำของบุคคลกลุ่มคนและสังคม เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคมนั้น

นิตย์ ประจงแต่ง (2548 : 5,23) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกตามตำแหน่งที่บุคคลนั้นได้รับการแสดงออกนั้นย่อมผูกพันกับความคิดของผู้ดำรงตำแหน่งเอง และตามความคาดหวังของผู้อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น

พระมหาพนมนคร มีราคา (2549 : 26) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามสถานภาพที่เป็นมาโดยธรรมชาติหรือตามสถานภาพที่ถูกกำหนดหรือถูกคาดหวังจากสังคม อันเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในสังคม

บุญตา ไล่เลิศ (2550 : 12) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติ ตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพของตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่บุคคลได้รับ ต้องมีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ตามบทบาทของตำแหน่งนั้น และคล้อยตามความมุ่งหวังของสังคม เช่น บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาก็หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ที่ปฏิบัติในสถานศึกษานั้น

สินธร คำเหมือน (2550 : 7) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและพฤติกรรมที่คาดหวังหรือการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ กับบุคคลอื่น และได้แสดงออกตามบทบาท

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง อำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการงาน โดยตรงและงานพิเศษที่ควรจะต้องกระทำ หรือพฤติกรรมที่ คาดหวังสำหรับผู้อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือ สังคม

ข. ทฤษฎีบทบาท

การปฏิบัติงานตามบทบาทของตนเองให้ถูกต้องเหมาะสมกับ สภาพบทบาทที่รับมาตามข้อตกลงของสังคมนั้น ได้สรุปเป็นทฤษฎีบทบาทไว้ดังต่อไปนี้

ธนารัตน์ เทพโยธิน (2544 : 10) ได้รวบรวมทฤษฎีบทบาท และได้ อธิบายโดยสรุปไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีของลินตัน (Linton) ลินตัน กล่าวว่า สถานภาพหรือ ตำแหน่งเป็นตัวกำหนดบทบาทให้แก่บุคคล สถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึงฐานะหรือตำแหน่ง ดังนั้น เมื่อกำหนดตำแหน่งใดขั้นก็จำเป็นจะต้องมีบทบาทหรือภาระหน้าที่กำกับตำแหน่งนั้นไว้ เสมอ

2. ทฤษฎีของสกอต (Scott) สกอต กล่าวถึง บทบาทไว้ 5 ประการ ดังนี้

2.1 บทบาทเป็นความคาดหวังที่เกิดขึ้นในตำแหน่งต่างๆ มิได้ เกี่ยวข้องหรือมุ่งไปที่ตัวบุคคล

2.2 บทบาทมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการทำงาน บทบาทในองค์กรเป็นพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังให้ปฏิบัติงานหนึ่งๆ

2.3 บทบาทนั้นยากที่จะกำหนดชี้เฉพาะลงไปได้อย่างชัดเจน

2.4 บทบาทจะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม

2.5 บทบาทกับงานไม่ใช่เป็นสิ่งเดียวกันในงานหนึ่งๆ บุคคลอาจมีหลายบทบาทได้

ระเบียบ คำเขียน (2546 : 11) ให้แนวคิดทฤษฎีของบทบาทไว้ว่า บทบาทตามตำแหน่งหนึ่งนั้นได้ถูกคาดหวังจากสังคมาบด้าน เช่น จากผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอื่นๆ รอบตัวเรารวมทั้งตัวของเราเองด้วย ถ้าความคาดหวังของทุกฝ่ายไม่ตรงกัน ผู้ดำรงบทบาทไม่สามารถปรับให้มีความพอดีจะเกิดปัญหาความขัดแย้งในบทบาทหรือความล้มเหลวในงาน และการแสดงบทบาทของบุคคลในตำแหน่งที่ตนต้องแสดงหรือต้องปฏิบัติ ประสบการณ์ของผู้ที่จะต้องแสดงบทบาท และบุคลิกภาพของผู้ที่จะต้องแสดงบทบาทด้วย

นิตย์ ประจางแต่ง (2548 : 23) ได้รวบรวมทฤษฎีบทบาทและได้อธิบายโดยสรุปในแต่ละทฤษฎีไว้ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีของลินตัน (Linton) ลินตันให้แนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพหรือฐานะ (status) และบทบาท (role) ไว้ว่า สถานภาพเป็นนามธรรมหรือตำแหน่งซึ่งฐานะจะเป็นตัวกำหนดบทบาทของตำแหน่งนั้นว่ามีภารกิจและหน้าที่อย่างไร ดังนั้นเมื่อมีตำแหน่ง สิ่งที่มาคือ บทบาทของตำแหน่งซึ่งทุกตำแหน่งต้องมีบทบาทกำกับ

2. ทฤษฎีของเพียร์สัน (Pearson) เพียร์สัน กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทพิเศษของแต่ละบุคคลซึ่งคนในสังคม มีความจำเป็นที่ต้องติดต่อสัมพันธ์กัน ต้องมีความสนใจกันเป็นพิเศษและให้ความเห็นว่า สภาพสังคมในโรงเรียนจะประกอบด้วย ครูใหญ่ ครู นักเรียน ซึ่งต้องติดต่อสัมพันธ์กัน และมีความสนใจกันเป็นพิเศษ และ

3. ทฤษฎีของฮอร์แมนส์ (Homan) ฮอร์แมนส์ กล่าวว่า ตำแหน่งเป็นสาระของพฤติกรรมสัมพันธ์บุคคลจะปฏิบัติอย่างไรก็ตามเมื่อเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและคิดเสมอว่าตำแหน่งเป็นเพียงปัจจัยที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมเท่านั้น ดังนั้นบุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากสังคม

พระมหาพนมนคร มีราคา (2549 : 27-28) ได้รวบรวมทฤษฎีบทบาทและได้อธิบายโดยสรุปไว้ดังนี้

1. ทฤษฎี เดโซ สวานานนท์ ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทซึ่งสรุปได้ว่า บทบาทจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1.1 รู้สภาพของตนในสังคม
- 1.2 คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น
- 1.3 คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และตนเอง

1.4 ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง

2. ทฤษฎีของโคเฮน (Cohen) ได้กล่าวสรุปทฤษฎีบทบาทไว้ว่า การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า บทบาท ที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาท ที่ปฏิบัติจริงหมายถึง การที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกัน ของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น อาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่างๆ เหล่านี้

2.1 บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทที่สังคมต้องการ

2.2 ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด

และ

2.3 บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ

3. ทฤษฎีของมีด (Mead) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้ว่า บทบาท เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริง หรือบทบาทที่เป็นจริงซึ่งจะต้องประกอบด้วยสิ่ง ดังต่อไปนี้

3.1 การรู้จักตนเองตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3.2 พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้จะต้องมีความ

เหมาะสมกับการส่งเสริมฐานะของตนเอง

3.3 ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นนั้นการเป็น แบบอย่างเพื่อให้การกระทำบางอย่างเป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ และ

3.4 การประเมินผลการกระทำตามบทบาท สามารถดำเนินการ ด้วยตนเองหรือโดยคนอื่น

สรุปแนวคิดและทฤษฎีของบทบาทคือบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้รับ บทบาททางสังคมอันได้แก่ตำแหน่งต่างๆ ในสถาบันหรือองค์กรต่างๆ เขาย่อมมีบทบาทในเชิง ปฏิบัติ และสังคมจะต้องรับรู้และเข้าใจถึงบทบาทของบุคคลนั้นๆ ในด้านการกระทำ และ พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่ถูกกำหนดไว้ ดังนั้นบทบาทจะเกิดขึ้นมิได้นอกจากผู้มีบทบาทและ สังคมจะต้องสอดคล้องและเข้าใจซึ่งกันและกันในเชิงปฏิบัติ

1.3 วัตถุประสงค์

- 1.3.1 เพื่อศึกษาความหมายการฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม
- 1.3.2 เพื่อศึกษาสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.3.3 เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมาดียะต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4 ความสำคัญ และประโยชน์ของการวิจัย

- 1.4.1 ได้ทราบถึงความหมายการฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม
- 1.4.2 ได้ทราบถึงสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.4.3 ได้ทราบถึงบทบาทการฟื้นฟูสังคมมุสลิมของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมาดียะสุในจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.4.4 ได้เพิ่มประสบการณ์ในการวิจัยของผู้วิจัย
- 1.4.5 ได้เป็นข้อมูลความรู้ใหม่สำหรับผู้สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าในโอกาสต่อไป

1.5 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมาดียะต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช” นี้ผู้วิจัยได้วางขอบเขตการศึกษาไว้ 2 ด้านดังนี้

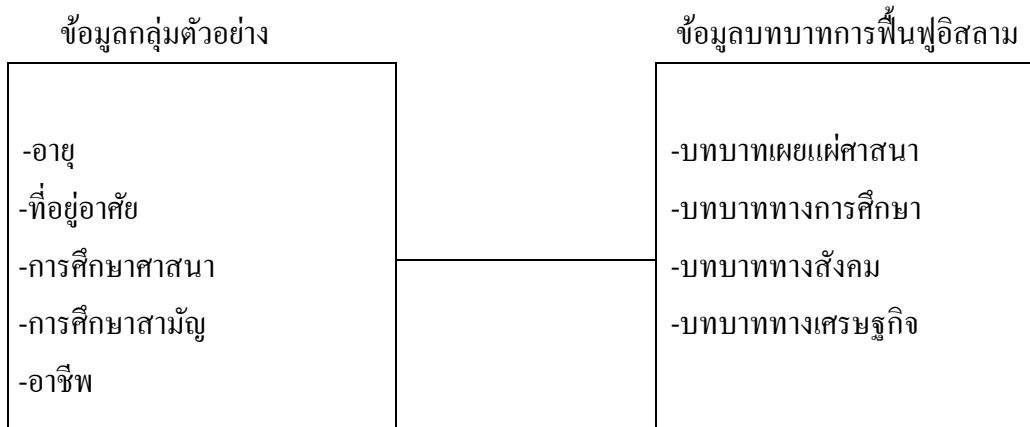
1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้

- 1.5.1.1 ศึกษาถึงความหมายการฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม
- 1.5.1.2 ศึกษาถึงสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.5.1.3 ศึกษาถึงบทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมาดียะสุในด้านการเผยแผ่ศาสนา การศึกษา สังคม และเศรษฐกิจในจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.5.2 ขอบเขตภาคสนาม มีดังนี้

- 1.5.2.1 ประชากรในการศึกษาวิจัยมีทั้งหมด 5615 คน จาก 14 มัสญิด ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.5.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ศึกษาจากแหล่งข้อมูลใน 14 มัสญิด ซึ่งทั้งหมดตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 168 คน จาก 14 มัสญิด

1.5.2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.6.1 การอ้างอิงที่นำมาจากเอกสารต่างๆ ผู้วิจัยจะอ้าง โดยการเขียนแบบ นาม-ปี นั้น คือมีรายชื่อของผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้า อ้างอิงในเครื่องหมายวงเล็บ (...)

1.6.2 คำอธิบายเพิ่มเติมของผู้วิจัยที่ช่วยในการทำความเข้าใจเนื้อหาของงานวิจัยผู้วิจัย จะใช้การเขียนแบบเชิงบรรณ รวมถึงประวัติย่อของบุคคล และคำอธิบายศัพท์สำคัญด้วย

1.6.3 การอ้างอิงอายะฮ์อัลกรุอาน ผู้วิจัยจะอ้าง โดยระบุชื่อสูเราะฮ์ (บท) และตามด้วยการระบุเลขอายะฮ์ด้านล่าง หากเป็นอายะฮ์ที่ถูกอ้างจากฐานข้อมูลจะระบุไว้แบบเชิงบรรณ

1.6.4 การอ้างอิงอัลหะดีษ ผู้วิจัยจะอ้างแบบชื่อผู้บันทึกอัลหะดีษ และหมายเลขอัลหะดีษด้านล่างตัวบทอัลหะดีษ หากเป็นอัลหะดีษที่ถูกอ้างจากฐานข้อมูลจะระบุไว้แบบเชิงบรรณ โดยนำมาจากหนังสือตัวบทอัลหะดีษที่ระบุไว้ในบรรณานุกรม และผู้วิจัยจะใช้การเขียนแบบเชิงบรรณในการชี้แจง ถึงสถานภาพของอัลหะดีษ ยกเว้นอัลหะดีษที่รายงานโดยอัลบุคอรีย์และมุสลิม จะไม่เขียนชี้แจงไว้ เนื่องจากอัลหะดีษทั้งสองแหล่งถือว่าเป็นอัลหะดีษอัศเศาะฮีห์ (ถูกต้อง) อยู่แล้ว

1.6.5 (...) ใช้กับอัลหะดีษ

1.6.6 “...” ใช้สำหรับการแปลความหมายของอัลกรุอานและอัลหะดีษ รวมไปถึงข้อความสำคัญที่ถูกอ้างอิงในแหล่งอื่นๆ ด้วย

1.6.7 ﴿...﴾ ใช้กับอัลกรุอาน

1.6.8 “ﷻ” สุบหานะฮ์วะตะอะลา แปลว่า มหาบริสุทธิ์แต่อัลลอฮ์

1.6.9 “ﷻ” ค็อลลัลลอฮ์อะลียะฮ์วะสลัลมึ แปลว่า เสาะละวัดและสะลามะฮ์แด่นะบี

1.6.10 “ﷻ” เราะฎียัลลอฮ์อูลูฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงพอพระทัยแก่เสาะหาบะฮ์

1.6.11 การเทียบอักษรภาษาอาหรับและศัพท์เกี่ยวกับอิสลามศึกษา ผู้วิจัยจะอ้างอิงจาก ตารางการเทียบพยัญชนะอาหรับ – ไทย ของวิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี ปีพุทธศักราช 2536

1.6.12 แปลความหมายอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะแปลความหมายตามอัลกุรอานฉบับแปลของ สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย

1.6.13 แปลความหมายอัลหะดีษ ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยผู้วิจัยเอง

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาท หมายถึง การกระทำที่ถูกกำหนดตามฐานะและสถานะภาพของแต่ละบุคคลที่ จะต้องกระทำในที่นี้หมายถึงบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ หมายถึง กลุ่มปฏิบัติงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อฟื้นฟู สภาพอันตกต่ำของอุมมะฮ์ (ประชาชาติมุสลิม) ในหลักการอิสลามให้หวนคืนสู่หลักการที่ถูกต้อง ตามแบบฉบับอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ ซึ่งเป็นระบอบแห่งการดำเนินชีวิตอิสลามอีกครั้งหนึ่ง

การฟื้นฟู หมายถึง การรื้อฟื้นในสิ่งที่ถูกกลบเลือนจางหายไปจากศาสนา ทั้งในแง่ของ แนวความเชื่อ (อะกีดะฮ์) การศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ อันถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามแล้ว นำมาเผยแผ่แก่ประชาชนอีกครั้งหนึ่ง

มุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช หมายถึง ประชากรมุสลิมที่มีภูมิลำเนาในจังหวัด นครศรีธรรมราช

อัสสุเราะฮ์ หมายถึง บทอัลกุรอาน

อัลหะดีษ หมายถึง การงานที่มาจากท่านนะบี ﷺ อันได้แก่การพูด การกระทำ และการยอมรับ

อัลอายะฮ์ หมายถึง โองการอัลกุรอาน

อัสสะลัฟ หมายถึง บรรพชนในยุคต้นๆ ของอิสลาม อันได้แก่บรรดาเศาะหาบะฮ์ ตาบิอีน ตาบิอิตตาบิอีน เป็นต้น

อัลอูละมาอ์ หมายถึง ผู้รู้ในศาสนาอิสลาม

อัสสุนนะฮ์ หมายถึง แบบอย่างของท่านนะบี ﷺ ซึ่งจากการพูด การกระทำ และการยอมรับ

อะฮฺลิสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ หมายถึง กลุ่มที่ยึดหลักตามหลักฐานอัลกุรอาน และสุนนะฮฺ อันเป็นกลุ่มที่ได้ให้ได้รับการรอดพ้นจากการหลงผิดและได้รับการช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ ﷻ

อิหม่าม หมายถึง คำเรียกผู้นำในศาสนาอิสลาม ผู้นำในการทำละหมาด และตำแหน่งสำคัญของคณะกรรมการบริหารมัสญิด

เคาะฎิบ หมายถึง ผู้อ่านคุฏบะฮฺในวัศูร์ เป็นตำแหน่งที่ตั้งขึ้นในประเทศไทย เพราะที่อื่นนั้นผู้อ่านคุฏบะฮฺนั้นเป็นอิหม่ามประจำมัสญิด

บิลาล หมายถึง ผู้ประกาศเชิญชวนมุสลิมเข้าสู่การละหมาดที่มัสญิดเมื่อถึงเวลา มัสญิด หมายถึง สถานที่ซึ่งมุสลิมใช้เป็นที่พักประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม
ญะมาอะฮฺ หมายถึง กลุ่มหนึ่งที่มาพร้อมเข้าอยู่ด้วยกันบนกิจการใดกิจการหนึ่ง
อัลหะดีษอัฏเฏาะฮิฟ หมายถึง อัลหะดีษที่มีสายรายงานอ่อนแอ
อัลหะดีษอัศเศาะฮีหฺ หมายถึง อัลหะดีษที่มีสายรายงานแข็งแรง
อัลหะดีษอาหฺาด หมายถึง อัลหะดีษที่มีการรายงานคนเดียว
อັตตะัจญ์ดีด หมายถึง การฟื้นฟูอิสลาม
อัลมุญ์ตาดีน หมายถึง นักฟื้นฟูอิสลาม
อัลอะกิดะฮฺ หมายถึง หลักความเชื่อในอิสลาม

1.8 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าบทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮฺอัลมุหัมมะดียะฮฺต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.8.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.8.1.1 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรจากสัปปุรุษประจำมัสญิดที่สังกัดกลุ่มอัสสุนนะฮฺอัลมุหัมมะดียะฮฺในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นมัสญิดที่มีการจดทะเบียนแล้ว 14 มัสญิดซึ่งมีสัปปุรุษทั้งหมด 5615 คน โดยประมาณ (ดูตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ประชากรทั้งหมดของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ที่สังกัดมัสญิดต่างๆในจังหวัด นครศรีธรรมราช

ลำดับ	ชื่อมัสญิด	ที่ตั้งปัจจุบัน	จำนวน
1	คุสลาม	ต. คลัง อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช	200
2	ญูมาเอียะ	ต. คลัง อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช	818
3	อัดดารุสลาม	ต. ในเมือง อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช	150
4	คาริสลาม	ม. 5 ต. นาเคียน อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช	680
5	มูวาฮีดีน	ม. 4 ต. นาเคียน อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช	946
6	นุรุลเอียะसान	ม. 5 ต. ปากนคร อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช	390
7	คารุลเอียะซาน	ม. 6 ต. ท่าจั่ว อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช	150
8	คารุลวาดีด	ม. 6 ต. กำแพงเซา อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช	150
9	อัลมูวะหะฮ์อีดีน	ม. 4 ต. ท่าซัก อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช	376
10	นุรุดดีน	ม. 5 ต. ปากนคร อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช	550
11	ซุรูกุลสุดา	ม.11 ต. กลาย อ. ท่าศาลา จ. นครศรีธรรมราช	150
12	คารุซซุฮุดร์	ม. 11 ต. ท่าศาลา อ. ท่าศาลา จ. นครศรีธรรมราช	200
13	อัล-มุหัมมะดียะฮ์	ม. 7 ต. ทุ่งปรัง อ. สีชล จ. นครศรีธรรมราช	300
14	อันซอริสสุนนะฮ์	ม. 6 ต. ปริก อ. ทุ่งใหญ่ จ. นครศรีธรรมราช	750
รวม			5615

ข้อมูลสำรวจจากคณะอิหม่ามและกรรมการประจำมัสญิด พ.ศ. 2555

1.8.1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ทั้งหมด 168 คนโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Judgement sampling) ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้

ก. ผู้นำศาสนาอิสลามประจำมัสญิดสังกัดกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะฮ์ในตำแหน่งต่างๆ ได้แก่ อีหม่าม จำนวน 14 คน เคาะฎิบ จำนวน 14 คน และบิลาล จำนวน 14 คน รวมทั้งหมดมี จำนวน 42 คน จาก 14 มัสญิด

ข. คณะกรรมการประจำมัสญิด แต่ละมัสญิดมีจำนวน 9 คน รวมทั้งหมดมี จำนวน 126 คน ใน 14 มัสญิด แต่ละมัสญิดมีสัปปุรุษไม่เท่ากันจึงจำแนกมัสญิดเป็น 2 ขนาด คือขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ขนาดใหญ่มีจำนวนสัปปุรุษจาก 500 คนขึ้นไป ส่วนขนาดเล็กมีจำนวนต่ำกว่า 500 คน (ดูตารางที่ 2 หน้าที่ 51)

1.8.2 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเพื่อการศึกษาบทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก อาศัยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Description Method)

1.8.3 เครื่องมือในการวิจัย

1.8.3.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

แบบสังเกต คือ สังเกตสภาพการประกอบศาสนกิจประจำวัน การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในมัสญิดรวมถึงสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการ

แบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ถูกสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามอย่างเจาะลึกที่เกี่ยวกับบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.8.3.2 การสร้างเครื่องมือ

- ก. ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารต่างๆ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ทำแบบสอบถามของการวิจัยครั้งนี้
- ข. ผู้วิจัยร่างแบบสังเกตให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- ค. ผู้วิจัยพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง โดยประกอบด้วยตอนที่ 1 และตอนที่ 2

1.8.3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

ก. เครื่องมือที่นำไปใช้ในการวิจัยเป็น โครงสร้างคำสัมภาษณ์ ที่ได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือ หรือหาความตรง (Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมวิทยา มนุษย์วิทยา และศาสนาอิสลามตรวจสอบเนื้อหา ภาษา ข้อความ และโครงสร้างของคำถาม

ข. หลังจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างจริง 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha) ของครอนบาค (Cronbach)

ค. แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ต่อจากนั้นจึงนำเอาแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ถูกกำหนดมาแล้ว

ง. ผู้วิจัยขอใบนำจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อแสดงกับกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.8.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

วิธีการได้มาของข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากแหล่งข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

1.8.4.1 การเก็บข้อมูลที่เป็นตำรา เอกสาร และงานวิจัย

ก. เก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลามจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ

ข. ทบทวนตำราหะดีษในบทที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลาม ซึ่งได้ถูกรวบรวมเอาไว้โดยนักบันทึกหะดีษ เช่น เศาะอีดอัลบุคกอรีย์ เศาะอีดหมุสลิม และสุนันอะบู ดาวูด รวมถึงตำราที่อธิบายบายหะดีษดังกล่าว

ค. ทบทวนตำราอรรถาธิบายอัลกุรอานในบทที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลาม ซึ่งได้ถูกบันทึกเอาไว้โดยนักอรรถาธิบายอัลกุรอาน เช่น ตัฟสีร์ อิบน์ กะษีร์ ตัฟสีร์อัลกุรอาน บิรฺ เป็นต้น

ง. รวบรวมเอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูลหลักและแหล่งข้อมูลรองจากหอสมุดต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น หอสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา หอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี) หอสมุดมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ ประเทศมาเลเซีย และข้อมูลจากห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏในเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.8.4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เป็นการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยให้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเกี่ยวกับบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะสุด่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมจังหวัด นครศรีธรรมราช

ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

ก. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี)

ข. ผู้วิจัยลงพื้นที่ตามมัสญิดต่างๆ ใน 14 มัสญิดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเก็บข้อมูลดังนี้

1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-dept Interview)วิธีนี้ใช้กับการศึกษาบทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะสุด่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระบุไว้ในหัวข้อ 1.8.1 อนึ่งผู้วิจัยจะจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองส่วนด้วยกัน (ดูตารางที่ 2 หน้า 51) อธิบายไว้ดังนี้

ส่วนที่หนึ่งคือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้นำศาสนาอิสลาม อิหม่าม 14 คน เคาะฎิบ 14 คน และบิลาล 14 คน จำนวน 42 คน จาก 14 มัสญิด เรื่องประวัติความเป็นมาหรือประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะสุนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ส่วนที่สองคือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากคณะกรรมการประจำมัสญิด มัสญิดละ 9 คน จำนวน 126 คน ใน 14 มัสญิด เรื่องบทบาททั่วไปของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะสุด่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2) การสังเกต (Observation) สภาพการประกอบศาสนกิจประจำวัน การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในมัสญิดรวมถึงสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการ

ตารางที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มอิสลามนิกายอะหมัดมูหัมมะดียะฮ์ที่สังกัดมัสญิดต่างๆ
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่	ชื่อมัสญิด	จำนวน ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง				รวม
			อิหม่าม	คอฎีบ	บิลาล	กรรมการ	
1	คุสลาม	200	1	1	1	9	12
2	ญาเมียะ	818	1	1	1	9	12
3	อ็ดคารุสลาม	150	1	1	1	9	12
4	คาริสลาม	680	1	1	1	9	12
5	มูวาฮีดีน	946	1	1	1	9	12
6	นุรุลเอียะซาน	390	1	1	1	9	12
7	คารุลเอียะซาน	150	1	1	1	9	12
8	คารุลวาตัต	150	1	1	1	9	12
9	อัลมูวะหะฮ์ดีน	376	1	1	1	9	12
10	นุรุคดีน	550	1	1	1	9	12
11	ซุรูกุลสุดา	150	1	1	1	9	12
12	คารุซซุคร์	200	1	1	1	9	12
13	อัล-มูหัมมะดียะฮ์	300	1	1	1	9	12
14	อันซอริสสุนนะฮ์	750	1	1	1	9	12
รวม		5615	14	14	14	126	168

ข้อมูลสำรวจจากคณะอิหม่ามและกรรมการประจำมัสญิด พ.ศ. 2555

1.8.4.3 การจัดกระทำของข้อมูล

ก. นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งเอกสารต่างๆมาศึกษาและสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตที่กำหนด

ข. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่จดบันทึกและเทปบันทึกเสียงไว้มาถอดข้อความด้วยวิธีสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

ค. นำข้อมูลตามข้อ ก. และข้อ ข. มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

ง. นำข้อมูลตามข้อ ก. ข้อ ข. และข้อ ค. มาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหา

1.8.4.4 การวิเคราะห์ ข้อมูล และวิธีการทางสถิติต่างๆที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 รูปแบบคือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและตำรา ผู้วิจัยจะใช้หลักการดังนี้
 วิทยาการอัลกุรอานเช่น อัลมัฟฮุม อัลมันญูก อัลอามและอัลคอส
 วิทยาการอัลหะดีษเช่น อัศเศาะฮีห์ อัญญาอะฮ์ และอัลหะสัน
 หลักทั่วไป เช่น ไวยากรณ์ภาษาอาหรับ (อินนะห์ และอัศศอรฟ)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเบื้องต้น และแจกแจงจำนวนคิดเป็นค่า

ร้อยละ